

Úpadek a pád amerického konzervatismu

C. Bradley Thompson

Original Title: The Decline and Fall of American Conservatism
© The Objective Standard, 2006
Translation © Jiří Kinkor, Luboš Zálom, 2007

Předmluva překladatele

Tato publikace je českým překladem článku C. Bradley Thompsona *The Decline and Fall of American Conservatism*, který vyšel v časopise The Objective Standard, Vol. 1, No. 3., 2006.

C. Bradley Thompson je výzkumným profesorem BB&T banky a profesorem politických věd na Clemson University, South Carolina. Je také výkonným ředitelem Clemsonského institutu pro studium kapitalismu.

Z anglického originálu přeložili Jiří Kinkor a Luboš Zálom s laskavým souhlasem Craiga Biddlea, vydavatele časopisu The Objective Standard. Ani Dr. Thompson ani The Objective Standard nemohou ručit za přesnost tohoto překladu. Původní anglická verze je přístupná na internetové adrese časopisu The Objective Standard:

<http://www.theobjectivestandard.com/issues/2006-fall/decline-fall-american-conservatism.asp>

Český překlad ve formátu PDF lze volně stáhnout z www.aynrand.cz. Překlad nesmí být nijak upravován.

Hvězdičkou opatřené poznámky pod čarou jsou poznámkami překladatelů. Jejich cílem je zvýšit srozumitelnost textu zejména tam, kde českému čtenáři nemusí být úplně zřejmé to, co je samozřejmé pro amerického čtenáře.

Jiří Kinkor, Luboš Zálom
leden 2007

Úpadek a pád amerického konzervatismu

C. Bradley Thompson

V roce 1994, poprvé po čtyřiceti letech, zvolili američtí voliči republikánskou většinu jak do Sněmovny reprezentantů tak do Senátu. Newt Gingrich a jeho kolegové se tak ujali moci a využili příležitost k zahájení své „republikánské revoluce“. Svou politickou platformu nazvali „Smlouva s Amerikou“. Zdálo se, že volby udělaly tečku za jednou dlouhou érou – érou levicové* ideologie velkého státu, jež dominovala americkému politickému životu od dob, kdy byl vyhlášen Nový úděl (New Deal - pozn. překl.). Po téměř půlsetletém zápase o politickou moc se zdálo, že konzervativní hnutí konečně dosáhlo své politické země zaslíbené.

Plánem „republikánské revoluce“ bylo znovuomezit moc federální vlády, vrátit se k některým základním principům a institucím svobodné tržní ekonomiky. Preambule „Smlouvy s Amerikou“ slibovala, že Republikánská strana skoncuje se „státem, který je příliš velký, příliš intervencionistický a příliš rozchazovačný.“¹ Politické cíle Gingrichových „revolucionářů“ nebyly v žádném ohledu revoluční, nicméně slibovaly alespoň začít s některými nutnými reformami. Gingrichův Kongres v zásadě dával přednost nižšímu rozsahu státní regulace.

V praxi Republikáni skutečně začali redukovat některé programy sociálního státu. Jejich první povolební rozpočet navrhoval zrušit tři vládní instituce (Ministerstva obchodu, školství a energetiky) a více než 200 federálních programů. Za jeden rok snížila Republikány ovládaná Sněmovna reprezentantů federální výdaje o téměř \$14 miliard.² Tak brzký úspěch vedl k tomu, že v roce 1996 dokonce i Bill Clinton ve svém projevu o stavu unie prohlásil, že „éra velkého státu skončila“.³ Republikánský Kongres schválil a Clinton podepsal dalekosáhlou reformu sociálního státu, která slibovala skoncovat se „sociálním státem tak jak ho známe“.⁴

Koncem 90. let se zdálo, že se pomyslná pravolevá dělicí čára výrazně posunula doprava, poprvé od počátku 20. století. Obhájci omezeného státu stáli před historickou příležitostí zahájit demontáž sociálního státu a deregulovat hospodářství.

A jak vypadá republikánská revoluce po dvanácti letech? V jakém stavu se nachází americká politická pravice v roce 2006?

Soudě podle volebních výsledků a povrchního pohledu se zdá, že si pravice vede dobře. Poprvé od dob před nástupem Nového údělu (New Deal) ovládá Republikánská strana

* Americký pojem *liberal* je pravým opakem pojmu *liberální* v jeho původním významu v rámci klasického liberalismu. Překládáme ho tedy jako *levicový*.

¹ „Republican Contract with America,” <http://www.house.gov/house/Contract/CONTRACT.html>

² Office of Management and Budget (OMB), *Historical Tables, Budget of the United States Government, Fiscal Year 1996* (Washington, D.C.: Government Printing Office, 1995), Tabulka 8.2, str.126

³ William Jefferson Clinton, State of the Union Address, 1996

⁴ Remarks by President Clinton upon signing the Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act, 22. dubna 1996

všechny tři součásti federální vlády. V Bílém domě je Republikán obklopen konzervativci, Republikáni jsou ve Sněmovně i v Senátu, a sedm z devíti členů Nejvyššího soudu jsou soudci nominovaní republikánskými prezidenty. Velký stratég republikánů Karl Rove a několik konzervativních expertů tvrdí, že vyhlídky Republikánské strany jsou natolik dobré, že by se mohla stát „trvalou většinou“ Ameriky.

Tento politický vlak neřídí libovolní Republikáni, řídí ho *konzervativní* Republikáni. Jak uvádí William Rusher, spoluzakladatel moderního konzervativního hnutí, „konzervativní hnutí nyní zcela dominuje Republikánské straně“.⁵ Jinými slovy, Republikánská strana se konečně očistila od umírněných, neideologických elitářů typu Rockefellera, kteří kdysi v 50. a 60. letech straně dominovaly. Konzervativní okamžik – okamžik, kdy se konzervativní Republikáni stanou vůdčí třídou Ameriky – nakonec přišel.

Přes čtyřicet let, od Godwaterova volebního debaklu v roce 1964, se konzervativci systematicky snažili Republikánskou stranu ideologicky ovládnout. Nyní toho dosáhli ve všech třech sférách federální vlády. A když se dnes ohlédneme zpět, co Americe konzervativci vlastně odkázali?

Zde jsou některá tvrdá fakta. Vládní výdaje za vlády George Bushe a jeho republikánského Kongresu rostly rychleji než za Billa Clintona, a pro federální vládu nyní pracuje více zaměstnanců než kdykoli od konce Studené války. Během Bushova prvního volebního období vystřelily vládní výdaje z \$1.86 bilion * na \$2.48 bilionu, což představuje růst o 33% (téměř \$23,000 na jednu domácnost, jde o nejvyšší úroveň od druhé světové války). Federální rozpočet narostl během Bushova prvního volebního období o \$616.4 miliardy. Odečteme-li výdaje spojené s obranou po 11. září, zvýšil se domácí rozpočet po nástupu Bushe o 23%. Když Clinton v roce 2000 opustil úřad, byly federální výdaje na úrovni 18.5% HDP, zatímco na konci Bushova prvního volebního období se tento podíl vyšplhal na 20.3% HDP. Průměrný roční nárůst rozpočtových výdajů, po odečtení obrany a domácí bezpečnosti, se více než zdvojnásobil, když z původních 2.1% za Clintona vzrostl na 4.8% za Bushe.⁶

Zvýšené výdaje nevyhnutelně znamenají vyšší daně. A tak – navzdory Bushově velmi vychloubačnému záměru daně snížit – Američané ve skutečnosti dnes na daních platí více než v posledním roce Clintonovy vlády. Výroční zpráva 2006 organizace Američané za daňovou reformu nazvaná „Náklady na jeden den státu“ celkem názorně shrnuje intervencionistickou roli republikánské vlády v životech běžných Američanů. Zpráva uvádí, že v roce 2006 Američané museli pracovat 86.5 dní, aby si vydělali na zaplacení federálních daní ve srovnání se 78.5 dny v roce 2000 za Clintona. Jinými slovy, průměrný Američan musel federální vládě zaplatit o 10.2% víc za Bushe než za Clintona. Když k federálním daním přičteme státní a místní (o jejichž výši ve většině oblastí rozhodují Republikáni), zjistíme, že Američané pracovali 8 hodin denně, 5 dní v týdnu od 1. ledna do 12. července pro stát, což znamená více než polovinu celého pracovního roku na plný úvazek. Jak uvedl Tom Feeney, republikánský kongresman: „Pamatuji si, že když jsem vyrůstal, četl jsem ve

* bilion=1000 miliard – pozn. překl.

⁵ Úvodník, *Washington Times*, 10. června, 2003; Rusher citován v: Ralph Z. Hallow, „Conservative Lament,” *Washington Times*, 24. dubna 2003

⁶ Údaje v tomto odstavci a v dalších dvou jsou převzaty z: Stephen Slivinski, „The Grand Old Spending Party: How Republicans Became Big Spenders,” *Cato Institute Policy Analysis*, č. 543, 3. května 2005; a Brian M. Riedl, „Federal Spending—By the Numbers,” *The Heritage Foundation*, 7. října 2005

škole v učebnicích, že když lidé ze svého výdělku platí více než polovinu státu, tak žijí v socialistické společnosti.“⁷. Přesně tak, pane Feeny.

Ještě dvě generace zpátky odsuzovali konzervativci nárůst státu a žádali drastické omezení oblidného státu vytvořeného Rooseveltovým Novým údělem. V roce 1994 nastoupili k moci a přišli se svou republikánskou revolucí, a to právě na platformě omezeného státu. Avšak dnes procházejí konzervativní intelektuální hnutí a Bushova vláda úplně jinou revolucí – revolucí konzervatismu ve prospěch velkého státu.

Co se stalo s myšlenkou konzervatismu omezeného státu? Zkazila konzervativce touha po moci, nebo došlo k nějakému posunu v jejich základní filozofii, který vyústil v přijetí velkého státu? Proč se konzervativní hnutí postavilo po bok levice?

Abychom na tyto otázky mohli odpovědět a abychom porozuměli rozštěpení identity konzervativního hnutí, musíme prozkoumat některé ideologie, které v něm dnes převládají. Nejprve se ale zorientujme v širších souvislostech a připomeňme si základní ideály, které se tradičně považovaly za jádro pravého konzervatismu: ideály spojené s prezidentskou kampaní Barryho Goldwatera v roce 1964, které směřovaly k principům zakladatelů Ameriky.

V knize *Svědomy konzervativce*, považované mnohými za politickou bibli konzervatismu, vysvětlil Goldwater principy konzervativní vlády. Napsal, že „odvěké a vyzkoušené pravdy, které vedly naši Republiku při jejím zrození, jsou pro nás stále platné.“ Úkolem konzervatismu, pokračoval, je „ukázat, jak se tato časem prověřená filozofie vztahuje k problémům naší doby.“ „Prověřenou filozofii“ našich zakladatelů definoval těmito slovy: „Legitimní funkce státu vlastně podporují svobodu. Zajištění vnitřního pořádku, zadržení cizích nepřátel daleko od našich břehů, správa soudnictví, odstraňování překážek volného obchodu – všechny tyto pravomoci umožňují lidem sledovat své vlastní cíle s maximální svobodou“.⁸

Umožnit lidem „sledovat své vlastní cíle s maximální svobodou“ – *toto* je správný účel státu; toto je ideál, který se konzervativci údajně dlouho snažili zachovat či obnovit; a toto je ideál, který vdechl život vznikající Americe. Jak to výstižně shrnul Thomas Jefferson ve svém prvním inauguračním projevu: „Rozumná a hospodárná vláda, která lidem zabrání vzájemně se poškozovat, a která je nechá, aby svobodně sledovali své cíle a zvyšovali svůj blahobyt, a nebude jim brát to, co si svou prací vydělali. To je ve stručnosti vše, co má dobrá vláda dělat“.

Otcové-zakladatelé vytvořili svobodnou společnost založenou na morální suverenitě jednotlivce. Uvědomovali si, že jedinou legitimní funkcí státu je ochrana práva každého jednotlivce, aby jednal dle vlastního úsudku, pokud přitom neporuší práva ostatních. V souladu s tím zakladatelé ustavili vládu omezenou na ochranu individuálních práv – to znamená: omezenou na prosazení objektivních (tj. práva chránících) zákonů, na rozsuzování občanských sporů, ochranu soukromého vlastnictví a na prosazení smluvních závazků.

Takto vypadal ideál, který formoval založení Ameriky – a ideál, o němž Goldwaterovi konzervativci dlouho tvrdili, že jsou mu oddáni – ale není to ideál, k němuž se hlásí dnešní konzervativci.

⁷ Citováno v Eric Pfeffer, “Tax Foes Lament Later Arrival of ‘Cost of Government Day,’” *Washington Times*, 13. července 2006

⁸ Barry Goldwater, *The Conscience of a Conservative* (Shepherdsville, KY: Victor Publishing Co., 1960; reprint, Washington, D.C.: Regnery Gateway, Inc., 1990), str. 11 (v reprintu)

K jakým ideálům se dnešní konzervativci hlásí? Jaké jsou jejich politické cíle?

V posledních letech konzervativní intelektuální a politické hnutí ideově rozbředlo a rozštěpilo se. Političtí analytici nyní hovoří o velkém konzervativním „rozpadu“. Jádrem ideologických sporů, v nichž se hnutí zmítá, jsou dvě domněle neslučitelné filozofie: morální filozofie nazývaná „soucitný konzervatismus“ a filozofie vládnutí, známá jako „neokonzervatismus“. Abychom porozuměli stavu konzervativního hnutí a pochopili, kam směřuje, musíme porozumět povaze těchto dvou konzervatismů, tomu, co mají společného, a jak v současnosti formují Republikánskou stranu.

Soucitný konzervatismus

Soucitný konzervatismus nabyl na významu během republikánských primárek v roce 1999 a v prezidentské kampani roku 2000, když George W. Bush kandidoval jako soucitný konzervativce. V té době většina tradičních konzervativců cynicky předpokládala, že Bush tuto přezdívku používá jako užitečnou a chytlavou volební frázi, jako chytrou rétorickou strategii, aby si zajistil hlasy amerických „soccer moms“,^{*} mírně levicově orientovaných, vysokoškolsky vzdělaných matek z bohatších předměstských čtvrtí, které dvakrát pomohly ke zvolení Billa Clintona. Málo tradičních konzervativců tehdy chápalo, že to, co Bush říkal, myslel vážně, a že tato nově formulovaná vize vyjadřuje to, co již bylo niternou podstatou jeho filozofie – filozofie sdílené mnoha politiky a voliči.

Soucitný konzervatismus, jenž zdaleka nebyl jen sloganem honícím nejisté volební hlasy, je politickou filozofií – filozofií, ve kterou Bush upřímně věří a která formuje politiku jeho vlády. Ačkoli někteří konzervativci v roce 1999 myšlenku soucitného konzervatismu otevřeně zesměšňovali, nakonec k ní většina z nich přilnula a začala ji podporovat – zčásti protože viděli, jak Bushovi pomohla v roce 2000 ke zvolení a v roce 2004 ke znovuzvolení, ale hlavně z toho důvodu, že soucitný konzervatismus vynesl na povrch principy, které tradiční konzervativci již po celá desetiletí mlčky sledovali.

O jakou filozofii jde? Jaké jsou její principy a cíle?

Ústředním morálním principem soucitného konzervatismu je myšlenka, že máme „povinnost“ – prostřednictvím státu – sloužit potřebám chudých, nemocných, důchodců a bezdomovců a odtud onen přívlástek „soucitný“, který znamená toužící zmírnit bolest a utrpení druhých. Jeho obhájci se snaží uplatnit tento morální princip prostřednictvím „svobodných tržních mechanismů“, a proto jej označují za „konzervatismus“.

Myron Magnet, vůdčí teoretik soucitného konzervatismu, jej popisuje jako „epochální posun paradigmatu“ v americkém politickém myšlení. Jeho důsledkem, jak uvádí, je „radikální

^{*} Výraz „soccer mom“ se obecně týká konceptu amerického postfeministického mateřství jako směsi tradičních rodinných hodnot a moderního feminismu. „Soccer mom“ je zpravidla popisována jako žena/matka z vyšší střední třídy, vysokoškolsky vzdělaná a žijící na předměstí nebo mimo město, starající se o domácnost, zatímco manžel je živitelem rodiny. V pejorativním významu jde o rezervovanou ženu bez odpovědnosti nebo zaměstnání. Ve feministických kruzích označuje tento výraz ženu, která se vzdala slibné a úspěšné kariéry. (zdroj <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/>)

odmítnutí tradičního levicového pohledu na to, jak pomáhat chudým.“⁹ Ale proč odmítat levicovou ideu právě z tohoto důvodu? Protože „levicové recepty“, říká Magnet, „navzdory dobrým úmyslům, učinily za posledních 35 let mnoho chudých ještě chudšími.“¹⁰ Jak naznačují uvedené výroky, soucitný konzervatismus plně přijímá levicovou myšlenku, že máme „povinnost“ pomáhat chudým – soucitní konzervativci prostě nesouhlasí s levicí v tom, jak se jim má pomáhat.

Soucitní konzervativci hlasitě kritizují levicový sociální stát za to, že ty „nejchudší“ uvrhl do „bahna závislosti, rozpadu rodiny, zneužívání drog, chabého vzdělání a zločinu – do bahna ještě hlubšího než v kterém se nacházeli, když experiment začal.“¹¹ Podle Bushovy vlády tkví problém v tom, že státní byrokrati nejsou schopni dlouhodobě zajistit chudým úspěch, a že „trvalá a zásadní změna v lidském životě přichází nejčastěji tehdy, když se péče poskytuje na osobní úrovni, v rámci rodinných vztahů, a když ji poskytují ti, jimž záleží na místním společenství, ti, kteří jsou upřímně a ze srdce motivováni zlepšit životní podmínky lidí ve svém okolí.“¹²

Soucitným konzervativním řešením však není zrušení sociálních výdajů federální vlády a přenechání charity „těm, jimž záleží na místním společenství“. Namísto toho vidí řešení v tom, jak to charakterizoval Bushův poradce, že federální vláda pověří správou sociálního systému externí organizace:

„Ačkoli [soucitní konzervativci] uznávají roli státu v pomáhání těm, kdo ji potřebují, nevěříme, že tyto služby musí poskytovat stát jako takový. Malá místní občanská sdružení a náboženské organizace mají detailní znalost k tomu, aby byly schopny pružně zajistit správnou kombinaci milujícího soucitu a jasných pravidel v přístupu ke každému občanu“.¹³

Taková politika slouží jen přeměrování peněz daňových poplatníků ze státních sociálních institucí k soukromým náboženským a občanským organizacím. Výsledný efekt je stejný: majetek je občanům násilím odebrán a přerozdělen na „soucitné“ účely.

Pokud se snad domníváte, že se konzervativci cítí nějak zahanbeni tím, jak pošlapávají tradiční Goldwaterovo konzervativní přesvědčení, že přerozdělování majetku je porušením práv, tak uvažujte dále. Jádrem soucitného konzervatismu, říká Myron Magnet, „je starost o chudé – nikoli tradiční republikánské zájmy – a explicitní přesvědčení, že stát má odpovědnost za chudé Američany“.¹⁴

Během volební kampaně roku 2000 kandidát Bush příležitostně vyslovoval podporu tržní ekonomice, avšak svůj opravdový entusiasmus si šetřil pro myšlenku, že chudí a utlačovaní si zaslouží nejen náš soucit ale i „lásku“ a „charitu“. Michael Knox Beran, další vůdčí teoretik soucitného konzervatismu, chválí George Bushe za to, „že se nijak nestydí za Lásku

⁹ Myron Magnet, „Compassionate Conservative or Cowboy Capitalist?“, *City Journal*, jaro 2005, zvýrazněni autor.

¹⁰ Myron Magnet, „What Is Compassionate Conservatism,“ *Wall Street Journal*, 5. února 1999

¹¹ Ibid

¹² „A Blueprint for New Beginnings: A Responsible Budget for America’s Priorities“ 2001, <http://www.whitehouse.gov/news/usbudget/blueprint/bud07.html>

¹³ Stephen Goldsmith, „What Compassionate Conservatism Is—and Is Not,“ *Hoover Digest*, <http://www.hooverdigest.org/004/goldsmith.html>, adapted from a speech given at the Hoover Institution, 13. dubna 2000

¹⁴ Myron Magnet, „What Is Compassionate Conservatism,“ *Wall Street Journal*, 5. února, 1999

s velkým L“ a za jeho „víru ve spásnou sílu lásky“.¹⁵ A tak onu levicovou lítost, jako motiv zachování a rozpínání sociálního státu, nahrazuje soucitný konzervatismus křesťanskou láskou, přinejmenším na povrchu.

Stephen Goldsmith, píšící pro *The Wall Street Journal* seriál „Americký konzervatismus,“ blíže vysvětluje politický význam soucitného konzervatismu. „Vede nás zpět do budoucnosti, uznává mohutný nárůst státu a přitom formuluje lepší způsob, jak má stát pomáhat těm, které prosperita nechala za sebou“; „podporuje státní pomoc pro starší občany, kteří potřebují léky na předpis a pro rodiče potřebných školáků“; „poskytuje lidem širokou možnost volby cest, jakými mohou státní pomoc získat“.¹⁶

Výše uvedené je jen malou ukázkou teorie stojící v pozadí tohoto hnutí, jak ji formulují její současní teoretici. Kdo je ale v posledku odpovědný za tento trend, který se mezi konzervativci prosazuje? Jaké jsou nejhlubší filozofické kořeny soucitného konzervatismu?

Nová politika soucitu, ačkoli podle své rétoriky spočívá na tradičních křesťanských ctnostech a odvolává se na milosrdenství, lásku a charitu, se nejvíce inspirovala morálními pracemi Jean-Jacques Rousseaua – proroka soucitu. Právě oslava soucitu z pera tohoto Francouze, nejprve v jeho *Rozpravě o nerovnosti*, a pak v *Emilovi*, vyzdvihla tento spíše méně významný typ cítění na úroveň zásadní ctnosti.¹⁷

Pro Rousseaua a jeho intelektuální dědice byl soucit – touha utišit bolest a utrpení druhých – předrozumovým či mimorozumově vyvěrajícím pocitem, který člověku slouží jako automatické, bezprostřední a neomylné morální vodítko. Jde o striktně smyslově-vjemový jev, kdy člověk vidí a cítí utrpení druhých, je ohromen katastrofickým pocitem studu a viny, a poté reaguje na základě tohoto krátkodobého pocitu. Podle této pocitové ideologie jsou potřeby člověka bezprostředně vnímány jako zároveň jeho nároky, a tom tkví podstata lidského bytí; „intuice“ či „pocity“ jsou cestou našeho poznání a hodnocení okolní reality; soucit je ctností cítění a na něm založeném jednání.

Rousseauovo vyzdvižení a umístění soucitu do samého středu etické rozpravy znamenalo počátek morální revoluce Západu, která pomalu prolula do mravů a zvyklostí amerického života.¹⁸ Díky Rousseauovi se soucit stal hlavním morálním impulsem americké kultury. Způsobem, jímž dnes propagátoři soucitu předávají své poselství, je neustálé a každodenní poukazování na ty neúspěšné a trpící, přičemž cílem je navodit a uvěznit v Američanech onu smyslově orientovanou, na bezprostřední vjemy omezenou mentalitu, která veškeré morální a politické otázky zpracovává emocionálně a pak podle toho jedná. Američané jsou denně zaplavováni plačtivými a sentimentálními scénami a příběhy lidského utrpení, které se jim nabízí se všech stran – ať sledují Oprah Winfrey Show, CNN, Fox News, anebo čtou *The New York Times*. Jsou povzbuzováni, aby se o své neúspěchy veřejně dělili s ostatními a aby dnes a denně a na každém kroku projevovali svůj soucit.

¹⁵ Michael Knox Beran, “Conservative Compassion Vs. Liberal Pity,” *City Journal*, léto 2003

¹⁶ Stephen Goldsmith, “American Conservatism: The ‘Compassion’ Factor,” *Wall Street Journal*, 29. ledna 2003, a “What Compassionate Conservatism Is—and Is Not,” *Hoover Digest*, <http://www.hooverdigest.org/004/goldsmith.html>, upravený text přednesený v Hoover Institution, 30. dubna 2000

¹⁷ Jean-Jacques Rousseau, *The First and Second Discourse*, ed. Roger D. Masters, přeloženo Rogerem D. Mastersem and Judith R. Mastersovou (New York: St. Martin’s Press, 1964), str. 130–33; *Emile or On Education*, úvod, překlad, a poznámky Allan Bloom (New York: Basic Books, 1979), 121–131

¹⁸ For an excellent discussion on this phenomenon, see Clifford Orwin, “Moist Eyes: Political Tears from Rousseau to Clinton,” *AEI Bradley Lecture Series*, 14. dubna 1997

Naše éra soucitu

Rousseauův duch jde nyní v čele národa sociálních pracovníků. Morálním ideálem, k němuž dnes vzhlíží naše kultura, jsou vlhké, ustarané oči pečovatelky. Nemít dostatek soucitu znamená v našem novém světě být morálně zakrnělý, ne-li přímo zkažený. Oprahizace (dle Oprah Winfrey – pozn. překl.) americké kultury učinila ze soucitu měřítko, jímž se posuzuje, zda jsou lidé dobří nebo špatní. Američané tak cítí morální povinnost, aby neustále projevovali své pocity a ukazovali, že „mají srdce na správném místě.“

Takzvaná „láska“ vyzdvihovaná obhájci soucitu se ve skutečnosti neobrací k lidské ctnosti ale k lidské neřesti. Slabí nejsou obdivováni za své úspěchy, ale za své neúspěchy. To je na jedné straně naprosté převrácení morálky a z jiného pohledu je to vymazání morálky.

Považovat soucit za ctnost znamená podporovat určitý typ morálního relativismu – jakési nehodnotící, neutrálně pasivní morálky, která prostě bere lidi takové, jací jsou. „Nesudte lidi“, říkají její obhájci, „jen přijměte jejich nesnáze jako fakt a pomozte jim.“ V nejhlubším filozofickém smyslu tu jde o snahu negovat příčinnost, negovat zákon kauzality – oddělit důsledky od jejich příčin. Zapomeňte na to, z jakého důvodu se nezaměstnaný stal nezaměstnaným, jen mu prostě dejte práci. Neptejte se, proč si nějaký člověk nic neuspořil na důchod, jen mu prostě dejte nějaké peníze. Neptejte se, proč si ten či onen člověk nepojistil svůj domek na pobřeží zálivu, jen mu prostě dejte nějaký jiný byt nebo dům. Pro soucitného je osobní odpovědnost člověka (nebo její selhání) irelevantní.

Morálka, která vyzdvihuje soucit jako ctnost, je protipólem morálky spravedlnosti. Ochromuje schopnost člověka hodnotit a posuzovat myšlenky a jednání druhých; žádá, abychom se zřekli morálního hodnocení, abychom nerozlišovali mezi utrpením způsobeným příčinami mimo lidskou kontrolu a utrpením z důvodu lidské iracionality, lenosti a vyhýbání se odpovědnosti.

Morální relativismus rozšiřovaný tímto plačtivým sentimentem přirozeně vede k politickému rovnostářství. Rousseau věřil, že politika – zvláště ta demokratická – je úzce spojena s lidskými mravy a způsoby, a že formování mravů zase spočívá na soustavném pěstování citů. Oslavou citové vazby na utrpení druhých a jejím vyzdvižením na úroveň morální ctnosti se Rousseau snažil překonat to, co považoval za racionální starost o sebe sama, za radikální individualismus a ekonomickou nerovnost – tedy důsledky Lockeovského liberalismu. Rousseauovým cílem bylo učinit ze soucitu ušlechtilou morální vlastnost v naději, že se podaří přetvořit západního člověka z bytosti starající se především o *sebe sama* v bytost starající se o *druhé* a nastolit tak nový společensko-politický řád.

Rousseauovy ideje se ujaly a dnes máme novou politiku soucitu, která se objevuje jak v levicové tak v konzervativní formě. Ve světě Rousseaua, Clintona a Bushe představují utrpení a nouze základní přirozený stav člověka, a ti, kdo trpí méně, by se měli obětovat těm, kdo trpí více. Přerozdělování bohatství se tak stává vůdčím principem politiky soucitu.

Jádrem soucitného konzervatismu je altruisticko-kolektivistická morálka, která od člověka žádá, aby svůj život zasvětil nesobecké službě ostatním dle jejich potřeb – což znamená, že racionální, produktivní lidé se mají obětovat (nebo být obětováni) iracionálním, neproduktivním lidem. Soucitný konzervatismus přijímá kolektivistický předpoklad, že řešení problémů chudých je „povinností“ společnosti jako celku. A tak neokonzervativní autor David Brooks, píšící stylem, který by Rousseaua jistě potěšil, popisuje soucitný

konzervatismus jako: „všeobecnou snahu o obnovu odpovědného občanství,” které Brooks definuje jako „obětování se pro větší prospěch.”¹⁹

Soucit se dnes považuje za klíčovou ctnost v americké politice. Politická „moudrost“ se měří a přisuzuje se těm, kteří cítí a uspokojují potřeby největšího počtu lidí. Jak se říká, „ten, kdo pocítuje největší bolest, vítězí“, a kvůli tomu Amerika trpí.

Všimněme si, jak morální poselství soucitného konzervatismu posiluje křesťanskou levici. Jim Wallis, redaktor levicového Křesťanského magazínu, *Sojourners*, souhlasí s prezidentem Bushem, že účelem státu je cítit bolest lidí a uspokojovat jejich potřeby. Wallis však ostře kritizuje Bushovu bezprecedentně vysokou úroveň sociálních výdajů jako lakotnou a nemravnou.²⁰ Je-li soucit ctností, má Wallis pravdu. Je i „morálnější“ než Bush, protože cítí více utrpení, má větší soucit a žádá více obětí, vyšší výdaje.

Wallis a další vůdci křesťanské levice veřejně vyzvali prezidenta, aby dostal svým vlastním hodnotám a projevil více soucitu. Jak na takové výzvy prezident a další soucitní konzervativci odpověděli? Odpověděli jediným možným způsobem, který jejich morálka dovoluje: žádali vyšší výdaje.

Jakmile odstraníme slupku sentimentální rétoriky a pronikneme spletitostí prázdných frází, scvrkne se morální a politická doktrína soucitného konzervatismu do jednoduché poučky: zaprvé, *potřeby* – potřeby *druhých* – vytvářejí morální závazek vašeho života; zadruhé, vy – daňoví poplatníci, soukromí jednotlivci – máte „povinnost“ podporovat – ne, vlastně *milovat* a podporovat – chudé a stát vás musí k lásce a soucitu *donutit*, tím že vám vezme majetek a dá ho „soukromým“ organizacím, které jej použijí ve službě těm, „které prosperita nechala za sebou.“

Jak se tato teorie uplatňuje v praktické politice?

Jádrem politického programu soucitného konzervatismu je plán prezidenta Bushe na „revoluční změnu“ sociálního státu prostřednictvím nábožensky založené iniciativy*. V ten den, kdy prezident zveřejnil svůj nový program poukazující miliardy dolarů federálních výdajů náboženským charitám, charakterizoval také cíl a morální význam svého návrhu: „Stát nebude nikdy nahrazen charitami a místními skupinami. Když ale v Americe vidíme *sociální potřeby*, bude moje vláda nejprve podporovat náboženské charity.“²² „Máme odpovědnost za to,“ zdůraznil Bush později, „že když někdo cítí bolest, musí stát jednat.“²³

V prezidentových vírou motivovaných programech vidíme dva různé rysy soucitného konzervatismu: použití „svobodných tržních mechanismů“ ke splnění účelu sociálního státu, a nasměrování sociálního státu na konzervativní, zejména *náboženské* cíle.

* Faith-based initiative – pozn. překl.

¹⁹ David Brooks, „One Nation Conservatism,” *The Weekly Standard*, 13. září 1999

²⁰ Jim Wallis, „The Death of Compassionate Conservatism,” *Sojourners*, 7. listopadu 2005, <http://www.sajo.net/index.cfm?action=sojomail.display&issue=051107>

²² „Remarks by President Bush in Announcement of the Faith-based Initiative,” 29. ledna 2001, zvýraznění autor

²³ „President’s Remarks on Labor Day,” <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/09/20030901.html>, 1. září 2003

Stoupenci soucitného konzervatismu vydávají Bushovu vírou motivovanou iniciativu za uplatnění principů svobodného trhu v sociální sféře. Státem financovaná sociální podpora se distribuuje prostřednictvím externích subdodavatelů „politiky lásky“ – církví a náboženských charit. Program Bushovy vlády chce „více zpřístupnit finanční zdroje místním a náboženským organizacím, které dokáží efektivněji zajistit správnou kombinaci lásky a řádu“, píše Stephen Goldsmith.²⁴ Takováto „privatizace“ sociálního systému přináší určité rysy „konkurence“: protestanti, katolíci, Židé, muslimové, hinduisté, buddhisté, církve Sjednocení, rastafariáni, scientologové a různé církve kalifornského stylu soutěží o to, kdo nabídne více lásky a nejlepší polévku – a z vašich peněz.

Tato politická soutěž mezi církvemi o peníze daňových poplatníků je vysněným ideálem soucitného konzervatismu. Církve a charity navzájem soutěží o státní peníze a příjemci této „charity“ mají svobodu zvolit si mezi různými náboženskými chudinskými jídelnami – financovanými státem a regulovanými státem. Tohle mají soucitní konzervativci na mysli, když hájí kombinaci politiky „svobodného trhu“ a náboženských programů pro chudé. Ve skutečnosti se jedná o orwellovskou zvrácenost a naprosté překroucení principu svobodného trhu. Neexistuje nic takového jako „tržní konkurence“ mezi polosoukromými charitami, které soupeří o přízeň státních byrokratů, v jejichž rukou spočívá moc arbitrárně rozhodovat o penězích násilně odebraných Američanům. Jde o evidentní státní donucení a přerozdělení bohatství. A co je ještě horší, jde o porušení odluky státu a církve.

Soucitný konzervatismus staví stát do role propagátora náboženství. V rámci Bushovy nábožensky založené iniciativy se federální vláda angažovala v „Hospodinově díle“. Levicoví a konzervativní křesťané se pak snaží získat tuto miliardovou dávku, aby šířili tu či onu svou konkrétní víru. Když jsou u moci Demokraté, půjdou federální peníze církvím a organizacím vedeným marxisticky orientovaným (tzv. „osvobozujícím“) církvím, aby šířily levicové, socialistické hodnoty; když jsou u moci Republikáni, půjdou federální peníze skupinám typu Morální většina Jerryho Falwella na podporu konzervativně-socialistických hodnot – a obě politické strany budou dávat peníze muslimským „charitám“, aby tak demonstrovaly svou náboženskou toleranci.

Prezidentova nábožensky založená iniciativa stejně nakonec spočívá v propagaci náboženství, jakkoli to prezident při různých příležitostech popírá. A jak prezident sám uvedl na podporu své iniciativy: „[S]ociální politika nevyřeší nejhlubší problémy ducha ... žádná státní politika nemůže naplnit lidská srdce nadějí a smyslem lidského žití. Toho se dosáhne tak, že někdo, nějaká dobrá duše obejmě bližního a řekne, ‘Bůh tě miluje, já také, a můžeš se spolehnout na nás oba.’“²⁵

Cílem Bushovy nábožensky založené iniciativy je jasná snaha o proměnu: o proměnu srdcí. Bílý dům nedávno vyrobil agitační videonahrávky, kde lidé diskutují o tom, jak charitativní programy podporované Bushovou iniciativou změnily jejich životy. Reprezentativním příkladem obsahu těchto nahrávek je výrok jedné ženy: „Poznala jsem, že Bůh je na prvním místě.“²⁶

²⁴ Stephen Goldsmith, “American Conservatism: The ‘Compassion’ Factor,” *Wall Street Journal*, 29. ledna 2003

²⁵ President George W. Bush, 12. prosince 2002, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/12/20021212-3.html>

²⁶ Citace v Amy Sullivan, “An Initiative for the GOP Faithful,” *The New Republic*, 3. dubna 2006

Záměrem, který prezident Bush svou na víře založenou iniciativou sleduje, je vybudovat náboženský sociální stát, tj. jít ještě dál, než kam sahá sekulární sociální stát, nakrmit nejen tělo ale i duši – tělo polévkou a duši náboženským dogmatem, vírou, posmrtnými světy a morálkou sebeobětování. Má-li sekulární sociální stát pro chudé neblahé důsledky, ještě mnohem horší důsledky má politika, která se snaží chudé přesvědčit, že svým rozumem a myšlením nemohou dospět k pochopení důležitých pravd, že život a štěstí na tomto světě nejsou koneckonců až tak důležité, a že klíčem k „věčné“ prosperitě je obětování vlastních hodnot ve jménu Páně.

Všimněme si kolosálního pokrytectví konzervativců, kteří pózuji jako obhájci vlastnických práv a zastánci chudých a přitom hájí porušování vlastnických práv za účelem financování programů, které chudým škodí. Je-li tohle soucit, tak ho určitě nechtějme.

Principy a politika soucitného konzervatismu je nepřátelská ke svobodné společnosti. Za zmínku též stojí, že je nepřátelská i k samotné křesťanské „ctnosti“, jejíž vyzdvižení mají na mysli: k charitě.

Ačkoli charita objektivně není ctností, může být rozumným jednáním, pokud se nestane sebeobětováním. Opravdová charita však odumírá, když jsou lidé donuceni k falešné charitě. Charita je, z definice, něčím dobrovolně zvoleným a laskavě darovaným. Správně pojatá charita znamená, že člověk *dobrovolně* nakládá s vlastními penězi, aby pomohl těm, na nichž mu záleží. Charita není tím, co se někdo jiný v mém „zastoupení“ za mě rozhodně udělat s mými penězi. Charita není „povinnost“ člověka vzdát se plodů vlastní práce ve prospěch těch, jež by dobrovolně, ze své vlastní svobodné vůle, sám nepodpořil. Charita je aktem sáhnutí do vlastní kapsy pro dolar, který chce někomu dát na základě vlastní volby. Charitou není to, když mi jiní lidé nebo stát sáhnou do kapsy, vezmou z ní peníze a dají je někomu jinému na základě *svého* rozhodnutí. (Tomu děti správně říkají krádež).

Nucená charita je protimluv, který ničí dobrou vůli a velkorysost, jež doprovázejí skutečnou charitu. Tím, že prakticky znárodnili charitu, poškodili konzervativci samu myšlenku charity a zahubili laskavost, která ji umožňuje. Výsledkem státního donucení k „charitě“ je navíc to, že daňoví poplatníci dávají na opravdovou charitu méně, protože si uvědomují, že vlastně platí dvakrát.

A jaké jsou důsledky soucitného konzervatismu uplatňovaného v oblasti *zahraniční pomoci*? Z logiky věci vyplývá, že má-li se práce a bohatství jednotlivých Američanů obětovat „potřebným“, měla by se práce a bohatství prosperujícího národa, jakým je Amerika, obětovat „potřebám“ a řešení problémů chudých národů. Vyjdeme-li z předpokladů soucitného konzervatismu, nebylo by nemorální, kdyby se problémy a utrpení těchto národů, ať jde o kohokoli a kdekoli, ignorovaly? Lze někde udělat čáru, a říci „těmto dáme, a tamtěm už ne“? Co by řekli Ježíš nebo Rousseau? Takovou čáru nelze udělat – a proto soucitní konzervativci usilují o *internacionalizaci* americké „charity.“

Republikánský senátor Rick Santorum, jenž je všeobecně považován za „pravcového“ konzervativce, to říká jasně: Soucitný konzervatismus „se obrací k chudým s pomocí, ať se nalézají naproti přes ulici nebo za oceánem.“²⁷ Soucitný konzervatismus, jinými slovy, ukládá jednotlivcům a národům „povinnosti“, které nejsou nijak omezeny a neznají hranice. Jestliže

²⁷ Senátor Rick Santorum, „The Conservative Future: Compassion,” Townhall.com, 17. listopadu 2005

trpí jedno dítě – jestliže někde na světě existuje jakýkoli člověk, který potřebuje pomoc – máme jeden každý z nás, my všichni morální „povinnost“ s tím něco udělat.

To vysvětluje groteskní chování Paula O’Neilla, bývalého Bushova ministra financí, který se – poté co se v doprovodu zpěváka Bono (rockové hvězdy skupiny U2) v odpoledním obleku procoural venkovskými regiony Afriky a vyslechl každodenní přednášky afrických politiků o morálních závazcích Ameriky nasycit hladový a zaostalý kontinent – vrátil z Afriky a přednášel Americe o „morálním imperativu“, jenž nám říká, abychom dali miliardy dolarů na pomoc chudým světa.²⁸ A přesně to Amerika pod opatrovnictvím soucitných konzervativců dělá.

Všimněme si dále, jak soucitný konzervatismus formuje americkou zahraniční politiku. V několika posledních letech volají prezidenti Francie a Mexika, Jacques Chirac a Vicente Fox, po zavedení celosvětové daně, která by měla pomoci v boji s chudobou „rozvojových“ zemí. Nová daň, kterou by vybírala OSN, by byla uvalena, mimo jiné, na leteckou dopravu, mezinárodní měnové převody, uhlíčné emise. Kdo ponese největší břemeno této světové daně? Samozřejmě Američané. A jak na tuto myšlenku reagovala Bushova vláda? Bezprostředně poté, co ji odmítla jako porušení americké svrchovanosti, prezident Bush veřejně pochválil morální účel takové daně. Řekl, že „my“ Američané jsme vázáni povinností „dělit se o naše bohatství“ s chudými. Poté slíbil, že zdaní Američany sám a zvýší pomoc Ameriky chudým národům z 10 miliard dolarů na 15 miliard během tří let.²⁹ „Proč by si Vicente Fox, Jacques Chirac a Kofi Annan měli přisvojit zásluhy za soucitnou potravinou pomoc Africe“, pomyslel si jistě Bush, „když moje vláda je nejsoucitnější ze všech?“

Bush podporuje morální východiska a cíle celosvětové daně, nesouhlasí jen se způsobem, jímž by se peníze měly získat a spravovat. Stejně jako OSN i on žádá Američany, aby obětovali své bohatství chudým světa, pouze chce, aby vzorem „morálky“ byla jeho vláda.

Čím se tedy nakonec odlišuje postoj soucitných konzervativců vůči chudým světa od postoje soucitné levice? V principu ničím. Oba tábory jsou přesvědčeny, že potřeby jiného národa vytvářejí morální povinnost, kterou Američané musí přijmout a splnit.

Podobně jako stárnoucí hippies Nové levice i soucitní konzervativci odmítají myšlenku, že základem morálky je rozum, a místo toho přijímají morálku založenou na citech. Odmítají možnost morálky vedené starostí o sebe sama a respektující individuální práva a místo toho přijímají morálku sebeobětování a státního donucení. Navzdory vší své rétorice o uplatňování „tržních řešení“ nouze chudých, vycházejí soucitní konzervativci z morálních premis levice: že člověk má morální povinnost - povinnost, která je vynucována státem – milovat a podporovat ty, kteří mají důležitější potřeby než on sám.

To je morální východisko, na jehož základě Bushova vláda, podobně jako všechny Demokratické vlády od dob Nového údělu, propagovala údajnou ctnost obětování. Konečným cílem soucitného konzervatismu – stejně jako soucitného socialismu – je přimět všechny Američany k ještě většímu soucitu a tudíž k větší ochotě k socialistickému přerozdělování. Tím, že starost o druhé vyvyšuje nad starost o sebe sama, vytváří politika soucitu živnou půdu pro „starostlivé“ politické společenství – společenství, které vyzdvihuje nesobeckost jako nejvyšší ctnost.

²⁸ Rozhovor s Paulem O’Neillem “The News Hour with Jim Lehrer,” PBS, 5. června 2002. Přepis na adrese: http://www.pbs.org/newshour/bb/africa/jan-june02/oddcouple_6-5.html

²⁹ George W. Bush, 22. března 2002, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020322-1.html>.

Aby povzbudil Američany k ještě větším obětem, vyzval prezident Bush všechny své spoluobčany, aby věnovali alespoň dva roky svého života organizované dobrovolné pomoci druhým. Za tímto účelem vytvořil ironicky nazvaný Mírový program USA, který by „dobrovolníkům“ platil za jejich služby, a navrhl také výrazné rozšíření stávajících vládních programů, jako třeba Peace Corps a AmeriCorp. Taková „dobrovolná“ služba vyžaduje samozřejmě nedobrovolné vyvlastnění majetku daňových poplatníků, aby mladí Američané měli možnost poznat, že pracovat v chudinských jídelnách a vyměňovat mísy na močení v pečovatelských domech je jaksí ušlechtlejší než sledovat své vlastní cíle vytvářet bohatství.

Jak by soucitní konzervativci reagovali na vládu Hillary Clintonové, která by mohla vyzvat Američany, aby obětovali tři nebo čtyři roky svého života organizované dobrovolné pomoci druhým nebo by mohla žádat masivní zvýšení daní na podporu chudých? Co by mohli říci? Jakým morálním argumentem by mohli oponovat politickým programům, které jsou prostě jen důslednějším uplatněním jejich morálních principů?

Existuje jen jedno možné „tržní řešení“ problému chudoby, které je konzistentní s individuálními právy: odstranit sociální stát. Za vlády soucitných konzervativců se však – díky jejich morálce – k tomuto cíli ani nepřiblížíme.

Neokonzervatismus

Soucitný konzervatismus má na George W. Bushe a jeho administrativu nesmírný vliv. Ale daleko vlivnější filozofií ovládající konzervativní hnutí a republikánské politiky, je neokonzervatismus. Během posledních 25 let se neokonzervatismus stal v konzervativním hnutí dominujícím myšlenkovým proudem, a dnes není přehnané říci, že konzervatismem je neokonzervatismus .

V dnešní době je široce uznáváno, že neokonzervativní ideje Bushovu administrativu hluboce ovlivnily. Přední neokonzervativní expert na zahraniční politiku Richard Perle uvádí, že prezident Bush „názor za názorem odráží myšlení neokonzervativců.“ *The New York Review of Books* otiskl článek s titulkem „Neokonzervativci u moci“ analyzující, jakým způsobem se k moci dostávají, a demokratický kandidát na prezidenta Howard Dean během primárek v roce 2004 prohlásil, že „prezident Bush je zcela v područí neokonzervativců ve svém okolí.“³⁰

Neokonzervativci jsou pravděpodobně intelektuálně nejaktivnější frakcí poválečné intelektuální pravice. Přednášejí na nejlepších univerzitách; provozují nejštedřejší konzervativní charitativní nadace; ovládají vedoucí konzervativní think tanky; řídí nejvýznamnější konzervativní noviny a časopisy; a mají významný prostor v hlavních médiích. Neokonzervativci se stali v konzervativním hnutí tak vlivnou a sebejistou skupinou, že jeden z jejich nejaktivnějších mluvčích, David Brooks z *The New York Times*, prohlásil: „Teď jsme všichni neokonzervativci.“³¹

³⁰ Richard Perle citován na: <http://www.csmonitor.com/specials/neocon/neoconQuotes.html>; Elizabeth Drew, „The Neocons in Power,” *The New York Review of Books*, 12. června 2003; Howard Dean citován v *U. S. News & World Report*, 11. dubna 2003.

³¹ David Brooks citován ve článku Sama Tannenhouse „When Left Turns Right, It Leaves the Middle Muddled,” *New York Times*, 16. září 2000

Co to znamená pro Ameriku? Abychom mohli odpovědět na tuto otázku, musíme zodpovědět následující: Jaké jsou základní morální a politické principy neokonzervatismu. Co znamená „neo“? A jak neokonzervatismus mění konzervativní intelektuální hnutí a Republikánskou stranu? V široce diskutovaném eseji „Neokonzervativní přesvědčení“ shrnuje Irving Kristol, nestor neokonzervativců, jejich program: Jejich cílem je „obrátit Republikánskou stranu a celý americký konzervatismus, proti jejich vlastní vůli, na nový typ konzervativní politiky vhodný pro řízení moderní demokracie.“³² Historicky měli neokonzervativci s tradičními konzervativci vždy složitý a problematický vztah. Stejně jako John Stuart Mill nahlíželi na konzervativce jako na „stranu hlupáků,“ ale nyní se to snaží napravit.

Kristolovým prvním úkolem v přeměně konzervativního intelektuálního hnutí na politické hnutí schopné vládnout Americe bylo redefinovat jeho vůdčí principy a jeho vztah k tradičním americkým hodnotám. Kristol píše, že neokonzervatismus je *první* variantou konzervatismu 20. století, který je „v americkém duchu.“³³ Jak pozoruhodné tvrzení! Přímo z něj vyplývá, že tradiční konzervatismus (včetně Goldwaterova konzervatismu), se svou prohlášenou vazbou na jeffersonovské principy práv jednotlivce, v americkém duchu *není* nebo je dokonce *neamerický*.

Podobně i neokonzervativní publicista David Brooks vysvětlil na stránkách *The Weekly Standard* a *The New York Times*, co nazývá plánem na „tvůrčí destrukci.“ Jde o jeho návrh jak očistit Republikánskou stranu od filozofie malého státu, kterou výsměšně nazývá filozofií „Nechte nás být.“ „Éra malého státu skončila,“ prohlašuje Brooks; „omezování moci státu nemůže být konzervativní filozofií vládnutí pro příští generace.“ Tleská skutečnosti, že konzervativci a Republikánská strana jsou „dnes významně méně zaměřeni proti státu a více pro společnost, než tomu bylo před dvěma lety.“ Konzervativci, jak Brooks s potěšením oznamuje, „se smířili s myšlenkou určitých státních zásahů.“³³

Pokud není jeffersonovská tradice v „americkém duchu,“ jaké myšlenky v něm, podle neokonzervativců, tedy jsou? Na koho se mají obrátit pro inspiraci a radu?

Na vrcholku neokonzervativního pantheonu amerických hrdinů jsou tři osoby, které měly významně destruktivní dopad na individuální práva v Americe: Herbert Croly, Theodore Roosevelt a Franklin Delano Roosevelt. Jde o stejného Herberta Crolyho, který se chlubil, že jeho politická filozofie je „jasně socialistická jak v postupu tak v záměru,“ a o stejného Theodora Roosevelta, který řekl, že „majetek každého člověka podléhá obecnému právu společnosti regulovat jeho použití různými způsoby podle toho, co vyžaduje veřejný prospěch,“ a o stejného Franklina Delano Roosevelta, který trval na tom, že všichni Američané se mají chovat „jako vycvičená a věrná armáda, ochotná obětovat se v zájmu společenského pořádku“³⁴ Crolyho a bratrance Rooseveltovy spojuje myšlenka, že jednotlivec by měl být podřízen paternalistickému státu. Skutečnost, že neokonzervativci hledají inspiraci a radu v takovémto etatistickém triumvirátu, dost výmluvně vypovídá o tom, jakým směrem míří jejich plány na „reformu“ Republikánské strany.

³² Irving Kristol, „The Neoconservative Persuasion,“ *Weekly Standard*, 25. dubna 2003

³³ David Brooks, „The Era of Small Government Is Over,“ *Weekly Standard*, 2. října 2000; a „How to Reinvent the GOP,“ *The New York Times*, 29. srpna 2004; Brooks je citován ve článku Sheldona Richmana „Four Cheers for Capitalism,“ The Future of Freedom Foundation, březen 1997

³⁴ Herbert Croly, *The Promise of American Life* (New York: Dutton, 1963), str. 209; Theodore Roosevelt, „The New Nationalism,“ str. 34; Franklin Delano Roosevelt, First Inaugural Address, 3. března 1933

Kristol ve svém neokonzervativním manifestu *Weekly Standard* dále naznačuje, jak on sám a jeho přátelé chápou roli státu v americkém veřejném životě:

Neokonzervativci nesouhlasí s centralizací služeb v sociálním státu a chtějí studovat alternativní cesty jejich poskytování. Ale nemohou se spokojit s hayekovským závěrem, že jsme na „cestě do otroctví.“ Neokonzervativci necítí znepokojení nebo obavy z růstu moci státu v minulém století a pokládají jej za přirozený a dokonce nevyhnutelný. Protože se zpravidla zajímají více o historii než o ekonomii nebo sociologii, vědí, že vize 19. století, tak elegantně pojatá Herbertem Spencerem v jeho „The Man Versus the State,“ byla jen historickou výstředností.³⁵

Nejen že se Kristol neznepokojuje nárůstem státní moci, on ani nevěří, na rozdíl od prakticky každého pravicově orientovaného myslitele po druhé světové válce, že soustavný růst státu vede do otroctví. Dnešní neokonzervativci – bývalí trockisté 30. a 40. let a později levičáci 50. a 60. let – nikdy neopustili své nejhlubší morální přesvědčení (jak vidíme), a jejich hrdé přijetí a podpora růstu státní moci nijak nezeslábla.

Potíž s tradičními konzervativci a Republikány tkví podle neokonzervativců ve skutečnosti v jejich přílišné závislosti na staromódní jeffersonovské myšlence, že nejlépe vládne stát, který vládne nejméně. Irving Kristol a David Brooks věří, že ideje 19. století, jako například přirozená práva, individualismus, omezený stát a laissez faire kapitalismus, byly pouhé historické „výstřednosti“ – ideje, které je lepší zapomenout než obhajovat. Neokonzervativci tedy následují svého hrdinu Herberta Crolyho a jeho výtku Progresivním socialistům, že „dokud neopustíme jeffersonovský princip nevměšování státu, budou reformy nesmyslné a neúčinné.“³⁶

Není potom žádným překvapením, že stará pravice, odsuzující Nový úděl, neokonzervativce děsí. Kristol popsal touhu konzervativců „vrátit se k systému ‚svobodného trhu‘, v němž by stát jako dříve hrál skromnou roli,“ jako nebezpečnou „utopistickou a protireformní.“ Ironické je, že tím, co neokonzervativcům na Republikánech zastávajících myšlenku malého státu ve skutečnosti vadí, je jejich přílišná orientace na principy, na ideologii a závislost na zastaralém jeffersonovském pojetí státu. Neokonzervativci pokládají takovou ideologickou nostalgii za „doktrinářskou“ a „morálně upjatou.“³⁷

Neokonzervativci v posledku vidí jakýkoliv pokus o návrat před Nový úděl nejen jako nepraktický a bizarní, ale – a to je důležitější – také jako nemorální. Na hlubší úrovni Kristol odmítá základní principy svobodné společnosti. Podle Kristola nejsou principy jako práva jednotlivce, omezený stát a kapitalismus ani morálně povznášející ani prakticky obhajitelné. „Společnost založená pouze na ‚právech jednotlivce‘ byla,“ jak Kristol napsal, „společností, která nakonec připravila lidi o ty ctnosti, které mohou existovat jen v *politickém společenství*, což je něco jiného než ‚společnost.‘“ Mezi tyto ctnosti patří:

smysl pro sociální spravedlnost, soubor sdílených morálních hodnot a společná představa o dobrém životě, dostatečně přitažlivá a silná, aby překonala vědomí, že život každého jednotlivce končí jen smrtí. Kapitalistická společnost – jak byla popsána například v dílech Johna Locka nebo Adama Smithe – tyto ctnosti poněkud opomněla.³⁸

³⁵ Irving Kristol, „The Neoconservative Persuasion,“ *Weekly Standard*, 25. dubna 2003, zvýraznění autor

³⁶ Herbert Croly, *Promise of American Life*, str. 152

³⁷ Irving Kristol, *Two Cheers for Capitalism*, (New York: Basic Books, 1978), str. 27, ix

³⁸ Irving Kristol, „Socialism: An Obituary for an Idea,“ *Reflections of a Neoconservative: Looking Back, Looking Ahead*, (New York: Basic Books, 1983), str. 116–117.

Problém s liberalismem Zakladatelů spočívá, podle Kristola, v jeho individualismu, a filozofie, která začíná s „já“ se musí přizpůsobit a počítat se sobectvím, volbou a sledováním osobního štěstí. Kristol uvádí, že sekulární kapitalistická společnost – společnost umožňující svým občanům sledovat jejich vlastní zájem – nevyhnutelně degeneruje v kulturu izolovaných jednotlivců poháněných jen neradostnou touhou po hmotném pohodlí. Svobodná společnost založená na ochraně individuálních práv neúprosně vede k přívětivému šosáctví, lehkomyšlnému nihilismu a v posledku pak k „nekonečné prázdnotě.“³⁹

Jinak řečeno, podle Kristola a jeho přátel vedou principy, k nimž se hlásil John Adams, Thomas Jefferson a James Madison, nevyhnutelně k markýzi de Sade, Abbymu Hoffmanovi a Jerryemu Springerovi. Pokud růst moci státu znamená pro Hayeka cestu do otroctví, omezování státu a ochrana práv jednotlivce znamená pro neokonzervativce cestu k nihilismu. Významné politické poselství, které neokonzervativci během posledních dvaceti pěti let s úspěchem předávali ostatním konzervativcům a jejich republikánským žákům, spočívá v podpoře nárůstu státu namísto jeho odmítání.

Neokonzervativci jsou oddaní stoupenci toho, co Kristol nazývá „konzervativním sociálním státem.“⁴⁰ Na první pohled se zdá, že podporují myšlenku sociálního státu spíše neradi a pragmaticky, jako nepříjemnou realitu soudobé americké politiky, kterou se konzervativci musejí naučit přijmout, aby zůstali politicky významní. „Začnu tím,“ píše Kristol, „že přijmu fakt, že sociální stát je tady s námi, ať se nám to líbí nebo ne, a konzervativci by se měli pokusit raději jej zlepšovat než zhoršovat.“ Proč bojovat proti historickému trendu? Nebo, jak napsal neokonzervativce Ben Wattenberg: „Osobně si myslím, že zastánci sociálního státu pravděpodobně zašli příliš daleko a jsem připraven posuzovat případ po případě, *pragmaticky*, jak se na neokonzervativce patří, prověřme tedy, co se nepovedlo a jak bychom to měli napravit.“⁴¹ Jak je stále patrnější, neokonzervativním způsobem myšlení a jednání je pragmatismus.

Jako typický příklad pragmatického uvažování neokonzervativců lze uvést Kristola. Na jedné straně kritizuje sociální programy, jako je například Pomoc rodinám s dětmi (Aid to Families with Dependent Children, AFDC) a v kontrastu s tím na druhé straně podporuje rozšiřování sociálního zabezpečení a zdravotní péče. Obhajuje reformu AFDC, protože tento program vytvořil kulturu závislosti a chudoby, která následně vedla k nárůstu zločinnosti, užívání drog a aktivit gangů. Kristol však chválí rozšiřování sociálního pojištění a zdravotní péče z důvodu čistě politické výhodnosti: starší občané znamenají silnou voličskou masu a protože jsou sociálně „bezproblémoví,“ čímž má na mysli, že sociální programy pro seniory nevedou ke stejným sociálně patologickým jevům (například otěhotnění nezletilých) jaké se objevují u ostatních skupin.

Ale Kristolovo na první pohled váhavé a reálpolitické přijetí sociálního státu jako historicky nevyhnutelného faktu a politické nutnosti je jen povrchním zdáním, které zakrývá jeho skutečný názor, že sociální stát je morálně správný. Kristol je hluboce oddán morálním cílům sociálního státu. Proto se jeho podpora neomezuje jen na zachování většiny sociálních programů zavedených v době Nového údělu, ale rozšířil by socialistický sociální stát o nové programy, jako například všeobecnou zdravotní a dětskou péči, a zvyšoval by sociální

³⁹ Irving Kristol, „Of Decadence and Tennis Flannels,” *Two Cheers for Capitalism*, str. 237–38

⁴⁰ Viz *Wall Street Journal*, 14. června 1993.

⁴¹ Irving Kristol, „A Conservative Welfare State,” *Wall Street Journal*, 14. červen, 1993; Ben Wattenberg, „A Response to George Gilder’s ‘Why I Am Not a Neo-Conservative,’” *National Review*, 5. března 1982, zvýraznění autor

zabezpečení. V 60. letech přijali Kristol a jeho přátelé „vytčené cíle“ programu Velká společnost vyhlášeného Lyndonem Johnsonem (a zřejmě je stále přijímají)*, a rozešel se s levicí jen ve způsobu, jak uspokojit potřeby občanů a jejich právo na blahobyť.⁴²

Kristol pokládá „socialistický ideál“ nejen za „obdivuhodný,“ ale také za „*nepostradatelný* ideál nabízející prvky, které chybějí v kapitalistické společnosti – prvky nezbytné pro udržení, neřku-li dokonalost, našeho lidství.“ Kristol chválí utopický socialismus, protože je spíše než na jednotlivce „orientovaný na společenství.“ Obdivuje socialistický ideál člověka, protože překonává „hrubou, materialistickou a rozvratnickou hrabivost, která charakterizuje kapitalistického jednotlivce.“⁴³ A tato slova pocházejí od autora knihy *Dvojí chvála kapitalismu*, která je některými lidmi (mylně) pokládána za jednu z nejdůležitějších morálních obhajob kapitalismu, která byla napsána ve 20. století.⁴⁴ Kristol si pravděpodobně schoval svůj třetí chvalozpěv pro morální ideál, k němuž se hlásila jeho první ideologická láska, Lev Trockij.

Podobně i Kristolův neokonzervativní vrstevník, Nathan Glazer, veřejně prohlásil, že rozdíly mezi socialisty a neokonzervativci jsou silně přehnané. Řekl, že se v podstatě „shodnou na stále více věcech“:

Je pro nás velmi obtížné vymezit, co nás principiálně rozděluje. V závislosti na tom, jak argumentují ti či jiní socialisté a ti či jiní neokonzervativci, se můžeme vzájemně lišit v názorech na jednotlivosti nebo na rozsah programů státního zdravotního pojištění; nebo na míru zdanění, které by mělo být uvaleno na podniky; nebo na objem prostředků, jež by měly jít do systému sociálního zabezpečení. ... Ale kde jsou principy, které nás rozdělují?⁴⁵

Skutečně, kde?

Neokonzervativci souhlasí se zásadními morálními principy socialistů; nesouhlasí pouze s výběrem nejlepších prostředků, jak dosáhnout svých společných cílů. Stejně jako všichni opravdoví socialisté, i neokonzervativci zastávají názor, že blahobyť by měl být pokládán za právo, protože je zakotven v lidských „potřebách“ – a pro neokonzervativce, jak vysvětluje Kristol, jsou „potřeby“ synonymem práv:

V naší urbanizované, průmyslové, vysoce mobilní společnosti, lidé potřebují určité státní zásahy, které jim mají pomoci vypořádat se se svými problémy: stáří, nemoc, nezaměstnanost, atd. Tuto pomoc potřebují; vyžadují ji; a dostanou ji. Jedinou zajímavou politickou otázkou je: Jak ji dostanou?⁴⁶

* *Velká společnost* byla souborem nových sociálních programů zavedených prezidentem Lyndonem B. Johnsonem (1963-1969), svým rozsahem a radikálností se přibližovala Novému údělu.

⁴² Irving Kristol, „American Conservatism 1945–1995“ *The Public Interest*, Fall 1995, str. 88

⁴³ Irving Kristol, *Reflections of a Neoconservative: Looking Back, Looking Ahead* (New York: Basic Books, 1983), str. 116; Kristol, *Two Cheers for Capitalism*, str. 119

⁴⁴ Viz Mark Gerson, *The Neoconservative Vision: From the Cold War to the Culture War* (New York: Madison Books, 1997), str. 201

⁴⁵ Nathan Glazer, příspěvek v „Neoconservatism: Pro and Con,“ *Partisan Review*, č. 4, 1980, str. 499. Daniel Bell, neokonzervativní sociolog a dlouholetý přítel Kristola a Glazera se popsal jako „ekonomický socialista, politický liberál a kulturní konzervativce.“ Poznámka ve článku Petera Steinfelse *The Neoconservatives: The Men Who Are Changing America's Politics* (New York: Simon and Schuster, 1979), str. 165

⁴⁶ Irving Kristol, *Two Cheers for Capitalism*, str. 118, zvýraznění autor

Neokonzervativci rétoricky skrývají své základní morální principy, jimž jsou plně oddáni (jako je například uspokojování lidských „potřeb“), za masku pragmatismu, a to například tak, že za jedinou smysluplnou otázku považují otázku „jak?“

V eseji publikovaném před několika lety v *The Wall Street Journal* se Kristol připojil k mnoha levičákům a socialistům, když charakterizoval Clintonův reformní návrh „dva roky a dost“ pro tělesně schopné příjemce dávek jako „krutý“, „neférový“, a „bezcitný.“ Možnost, že by navržený zákon o Osobní odpovědnosti a pracovní příležitosti mohl být Kongresem schválen a uveden do praxe, Kristol popsal jako „fantazii.“⁴⁷ Neskutečné se stalo realitou a Clintonovy sociálně reformní zákony jsou relativním úspěchem. Od zastánců konzervativního sociálního státu takovéto úspěšné příběhy neočekávejme.

Jak funguje konzervativní sociální stát? A čím se liší od levicového sociálního státu? Neokonzervativci obhajují silnou centrální vládu, která poskytuje sociální služby všem občanům, kteří je potřebují, přičemž zároveň umožňuje lidem *vybrat si*, jak chtějí tyto služby dostávat. A právě v tom je prý jejich řešení „konzervativní.“ Takto neokonzervativci smiřují Adama Smitha a Karla Marxe, Hayeka a Trockého.

V praxi to znamená, že donucovací moc státu je použita tak, aby zabezpečila všechny lidské potřeby – od všeobecného sociálního zabezpečení přes zdravotnictví a dětskou péči až ke vzdělání – ale lidé si vyberou svoje vlastní „soukromé“ účty sociálního zabezpečení; vyberou si svoje vlastní „soukromé“ poskytovatele zdravotní a dětské péče; a rodiče obdrží poukázky a zvolí si, jakou školu budou jejich děti navštěvovat. Možnosti k výběru samozřejmě nejsou široce otevřenými možnostmi svobodného trhu, lidem je spíše dovoleno vybrat si z pouhé hrstky předem schválených poskytovatelů. Neokonzervativci toto schéma nazývají tržní reformou sociálního státu.

Neokonzervativci, jako zastánci nabídkové ekonomiky („supply siders“), se občas vyslovují pro snižování daní – ale ne proto, že by chtěli daňovým poplatníkům vrátit peníze, které jim právoplatně patří. Místo toho obhajují snižování mezní sazby daně, protože toto opatření bude lidi stimulovat k práci a vyšším mzdám, urychlí ekonomický růst – a tím zvýší daňové inkaso, které bude možné použít na financování neokonzervativního sociálního státu.

Kristol shrnuje pozici neokonzervativců takto:

„Základní princip, ze kterého vychází konzervativní pojetí sociálního státu, je jednoduchý: kdekoliv je to možné, mělo by být lidem dovoleno ponechat si svoje vlastní peníze – namísto jejich převodu (prostřednictvím daní) do státní pokladny – za podmínky, že je využijí přesně vymezeným způsobem. ... Zřejmou výhodou takové politiky je soulad účelu sociálního státu s maximální možnou mírou nezávislosti jednotlivce a minimální byrokratické donucování. Další výhodou je i to, že takováto politika je poměrně populární.“⁴⁸

Jinak řečeno, ve státě vedeném neokonzervativci lidé smějí držet a nakládat se svým majetkem jen se svolením vlády, což znamená, že se neuznává princip práva na majetek. V neokonzervativním státě moudrý státník jakýmsi způsobem sladuje individualismus s kolektivismem, práva s „povinnostmi“, svobodu se socialismem.

⁴⁷ Irving Kristol, „A Conservative Welfare State,” *Wall Street Journal*, 14. června 1993

⁴⁸ Irving Kristol, *Two Cheers for Capitalism*, str. 119, zvýraznění autor

Protože neokonzervativci věří, že sociální stát je morálně správný, neúnavně radí republikánským politikům, aby se zřekli jakékoli principiální obhajoby práv jednotlivce nebo ekonomické svobody. Neokonzervativci skutečně usilují o přerod Republikánské strany, naléhají, aby formulovala novou „filozofii vládnutí“ nebo „vládnoucí filozofii.“

Rozluštit, co mají neokonzervativci na mysli svým vágním pojmem „filozofie vládnutí“ – frází, která se v jejich textech často opakuje, ale jen zřídka se o ní diskutuje a nikdy nebyla definována – je klíčem k pochopení hlavního významu jejich politického programu. Pojďme ho tedy rozluštit.

Podle Kristola je hlavním, dlouhotrvajícím problémem Republikánské strany skutečnost, že nemá žádnou vizi, *jaký* typ vlády by Amerika měla mít. „Filozofie vládnutí“ je filozofie, jakým způsobem vládnout. Republikánská strana byla příliš dlouho vedena tím, co Kristol posměšně nazývá „obchodnickou mentalitou,“ což znamená, že Republikáni se příliš dlouho zabývali tak přízemními úkoly, jako je vyrovnanost rozpočtu, snižování daní a krácení vládních výdajů. Upření pozornosti na takové všední cíle však, podle Kristola, není tím, díky čemu bývá politik zvolen, ani díky čemu získá vládnoucí většinu. Místo toho Kristol vyzývá konzervativce a republikány, aby jednali méně jako političtí „účetní“ a více jako političtí „podnikatelé.“⁴⁹ Vládnoucí filozofie tkví koneckonců v tom, jak získat, udržet a použít síly určitými způsoby.

Když neokonzervativci naléhají na republikány, aby přemýšleli podnikatelsky, mají na mysli to, že by republikáni měli ustoupit od svých principů a vypracovat pro svoje zvolení rétorickou strategii a politickou taktiku. Republikánští stratégové, podle Kristola a spol., potřebují silnou dávku „Machiavelistické chytrosti,“ kterou lze charakterizovat jako „bystrost, výmluvnost, jasný smysl pro svůj ideologický program a křivolaké cestičky, které vedou k jeho uvedení do praxe.“⁵⁰ Poselství neokonzervativců tradičním konzervativcům a Republikánům ve skutečnosti zní: „Dospějte! Odhodte svou ideologickou zátěž. Buďte chytří. Vypracujte program, který vám přinese zvolení a udrží vás u moci.“ Jakmile se Republikánská strana ujme moci, říká Kristol, musí se naučit, jak rozpočet „tvarovat“ namísto jeho vyrovnávání nebo omezování, což znamená: tvarujte rozpočet tak, aby to bylo politicky výhodné (tedy způsobem, který vám koupí volební hlasy).

Jestliže soucitný konzervatismus vstříkl injekci lásky do zkornatěných tepen republikánské politiky, pak neokonzervatismus znamená pro krevní řečiště republikánů infuzi cynismu. Neokonzervatismus je politická filozofie týkající se především moci. Stejně jako socialisté, i neokonzervativci chtějí získat politickou moc, aby vytvořili určitý typ společnosti – ctnostné společnosti vedené správnými záměry – záměry, které je se jim příliš nechce sdělovat široké veřejnosti. Také věří, že pokud je vláda v rukou dobrých a moudrých lidí, neměla by být příliš omezována ústavními pravidly a hranicemi. Neokonzervativci se spíše zaměřují na to, „kdo vládne“, než na omezování politické moci.

Nejpozoruhodnější na neokonzervativním pojmu „vládnoucí filozofie“ je, že jde o strategii, jak vládnout bez filozofie. Neokonzervativci sami sebe přímočaře charakterizují jako pragmatiky; snaží se vyvarovat jakýchkoliv principů a upřednostňují určitý způsob myšlení – a pohrdají přemýšlením o tom, co je morální, ve prospěch přemýšlení o tom, co „funguje.“ Více než dvacet pět let vedli ideologickou válku proti ideologii.

⁴⁹ Ibid., str. 116–20

⁵⁰ Irving Kristol, „The End Game of the Welfare State,“ *Wall Street Journal*, 11. září 1989; a „The Trouble With Republicans,“ *Wall Street Journal*, 22. dubna 1988

Neokonzervativci přesvědčují republikány, aby se vzdali svého principu omezené vlády a zaměřili se pouze na bezprostřední současné problémy, bez spojitosti se všemi ostatními problémy a bez vztahu k principům. Podle Irvinga Kristola „jsou chvíle, kdy je *špatné* dělat *správné* věci.“ Toto je Kristolův „První zákon“ politiky:

Jsou situace, kdy jdou principy stranou, protože okolnosti je přebíjejí. Státnictví neznamena být loajální k principům, které vyznáváme (to je snadné), ale rozpoznat situace, kdy naše principy musí ustoupit okolnostem. ... *Kreativní státník*, který má politickou představivost, vidí takové situace jako možné příležitosti pro *změnu svého politického vymezení*.⁵¹

Jinak řečeno, Kristolova rada Republikánům zní: Přestaňte brát své principy tak vážně (jako kdyby to někdy byl problém). Úspěšný státník má schopnost ve světle měnících se podmínek měnit své principy jako chameleon mění své zbarvení. Nezaobírejte se svými principy; starejte se jen o to, jak získat a udržet moc.

Jako pragmatici neokonzervativci vycházejí z toho, co konkrétní situace v daný okamžik vyžaduje. Chápu politickou realitu jako neustálý pohyb; vyhýbají se černobílému uvažování o politických problémech; doporučují Republikánům (a ostatně i Demokratům) držet se střední cesty, být flexibilní a opatrní.

Kristol například radí, že je žádoucí a možné vytvořit jakousi funkční a soudržnou „směs převažujících pravicových a levicových pohledů,“⁵² což znamená vyvážený mix „zlatého středu“ mezi kapitalismem a socialismem. Na argumenty založené na morálních principech reagují neokonzervativci podrážděně, zvláště pak na argumenty *pro* kapitalismus nebo *proti* sociálnímu státu. Cynicky prohlašují, že „éra ideologie“ už skončila, čímž mají na mysli, že upjatý moralismus staré pravice a nové levice musí být odvržen, aby bylo možné přejít k efektivnějšímu řešení praktických a nevyhnutelných problémů moderního sociálního státu.

Jádrem neokonzervativní „vládnoucí filozofie“ je pragmatická metoda získání a udržení moci. Neokonzervativci neléhají na Republikány, aby „přemýšleli politicky“, což znamená, že mají „čelit realitě“ bezprostřední politické situace, hodnotit její bezprostřední dopady a „adaptovat se“ na měnící se politické podmínky způsobem, „který jim zaručí sebezáchovu.“⁵³ „Adaptováním se“ mají neokonzervativci na mysli proces přizpůsobení se principům a politice těch, kteří jsou momentálně u moci nebo ohrožují vaši moc.

„Přemýšlet politicky“ znamená uzavírat kompromisy s levicí, zejména když se levice zaštituje ušlechtilou morálkou v otázkách údajných „potřeb“ lidí, jako je například zdravotní péče, nebo péče o děti. Znamená to, že Republikáni by měli přijmout levicové poselství za své, rozšířit tak svou voličskou základnu a vytvořit trvalou politickou většinu. Jak napsal William Kristol: „Menšinová strana se stává většinou tím, že absorbuje základní prvky jiné strany.“⁵⁴ Jinak řečeno, způsob, jak porazit levici, je stát se levicovým.

Jakou konkrétní radu neokonzervativci Republikánům v tomto ohledu nabídli? Podívejme se na různé taktiky, které neokonzervativci doporučují (možná budou znít povědomě): Pokud by levice uskutečnila národní kampaň za veřejné zdravotnictví, měli by Republikáni Demokratům toto téma ukrást a hájit systém všeobecné zdravotní péče, ale takový, který

⁵¹ Irving Kristol, „When It’s Wrong to Be Right,” *Wall Street Journal*, 24. března 1993, zvýraznění autor

⁵² Kristol, *Two Cheers for Capitalism*, str. 174

⁵³ *Ibid.*, str. 2021

⁵⁴ William Kristol, „The Majority Party,” *Weekly Standard*, 13. září 2004

lidem umožní vybrat si svého vlastního lékaře nebo lékařskou organizaci. Pokud levice vyhlásí veřejnou kampaň proti ziskům velkých korporací nebo platům jejich vedení, měli by Republikáni neutralizovat plány levice tak, že budou přesvědčovat „chamtivé“ a „ziskuchtivé“ šéfy velkých firem, aby dobrovolně věnovali svoje zisky na charitu. Pokud by radikální ekologisté spustili veřejnou kampaň proti globálnímu oteplování, měli by Republikáni přesvědčit americké firmy, aby si environmentalisty najaly jako poradce. Kdyby feministky navrhly znárodnění předškolní výchovy, měli by Republikáni souhlasit, ale zároveň trvat na tom, že rodiče by měli od státu dostávat poukazy, jejichž uplatněním by měli možnost posílat svoje děti do jeslí a mateřských školek podle svého výběru.

Toto se skrývá pod výrazem „přemýšlet politicky.“

Neokonzervativci pragmaticky odůvodňují tuto úplnou kapitulaci tím, že „když už se to má stát, proč na tom nemít zásluhu?“ Když budeme mít novou formu socialismu, proč by si neměli Republikáni připsat vítězství za jeho uskutečnění? Problém Republikánů tkví podle Kristola v tom, že „výhody preventivních výdajů asi zůstanou pro konzervativní mysl navždy nepochopitelné.“⁵⁵

„Umění vládnout,“ píše Kristol, znamená přenést „levicový nebo radikální impuls do trvalých institucí,“ což znamená, že socialistických záměrů bude dosaženo konzervativními prostředky.⁵⁶ To je metodologie neokonzervativců. Jejich radou Republikánské straně je přistupovat na kompromisy a přijmout morální cíle socialistů, ale s výhradou, že konzervativci se s poskytováním sociálních služeb a dávek umějí lépe vypořádat.

Všimněme si, *komu* se zde doporučuje přistupovat na kompromisy a v *čem*. Po konzervativcích se požaduje, aby ustoupili ze svých principů. Po levici se chce, aby ustupovala jen v otázce způsobu, jímž se sociální programy poskytují. Takové morální ústupky slouží jen k povzbuzení levice, ale konzervativci nejsou schopni si to uvědomit. Nedokáží pochopit, že slevit ze svých principů nevyhnutelně vede ke stovkám kompromisů v praxi. Levice tak bude mít vždy návrh a bude vždy diktovat budoucí směřování.

Když se neokonzervativci zřekli svých principů, nemohou nabídnout žádnou principiální opozici k budoucímu vytváření *nových* sociálních programů. Jako problém by to samozřejmě mohli vidět jen tehdy, když by sociálním programům oponovali, což nedělají.

Podle Kristola „[je] idea sociálního státu sama o sobě dokonale slučitelná s konzervativní politickou filozofií – jak před sto lety věděl už Bismarck.“⁵⁷ Neokonzervativci přidali Bismarcka na svůj seznam státnických hrdinů, k Theodoru Rooseveltovi a Franklinu Delano Rooseveltovi. Nová neokonzervativní Republikánská strana usiluje nikoli o navrácení jeffersonovského modelu vlády, ale spíše o pruský sociální stát.

A to se má podle neokonzervativců na mysli, když se o něčem řekne, že je to „v americké povaze“. To je příspěvek neokonzervativců ke „stupidní straně“ a k americkému životu.

⁵⁵ Irving Kristol, „End Game of the Welfare State,“ *Wall Street Journal*, 11. září 1989

⁵⁶ Irving Kristol, *Two Cheers for Capitalism*, str. 222.

⁵⁷ *Ibid.*, str. 118

Myšlenky mají následky

Vychází-li soucitný konzervatismus a neokonzervatismus z výše zmíněných morálních základů a metodologie a dosáhl přitom dnešního rozmachu, není divu, že vláda, v níž převažují Republikáni, započala novou éru všeobjímajícího státu. Podívejme se blíže, jak se náš stát zvětšil od té doby, kdy Republikáni získali nad federální vládou kontrolu.

Nejprůkaznější doklad republikánské rozhazovačnosti můžeme vidět ve zneužívání nenárokových výdajů. Od nástupu prezidenta Bushe do úřadu vzrostly federální výdaje tohoto typu o 49 procent. Ale pro případ, že bychom prezidenta Bushe pokládali za jediného, kdo v Republikánské straně horlivě utrácí, nesmíme zapomenout, že volně použitelné výdaje rostou od roku 1995, kdy Republikáni ovládli Kongres. Mezi léty 1995 a 2005 vzrostl počet projektů financovaných z rozpočtu republikánského kongresu z 1439 (s celkovými náklady 10 miliard dolarů) na 13997 (s náklady 27,3 miliard dolarů) – ohromující desetinásobný nárůst. Do konce prvního Bushova funkčního období zaznamenal každý domácí úřad federální vlády (s výjimkou EPA - Agentury na ochranu životního prostředí) reálný nárůst deficitu svého rozpočtu.⁵⁸ Od okamžiku, kdy Republikánská strana získala kontrolu nad Bílým domem i Kongresem, způsobila největší explozi federálních výdajů a největší rozšíření sociálního státu od dob velkých sociálních programů Lyndona B. Johnsona v 60. letech.

I když jsou tato čísla šokující, neříkají celý příběh. Důležitější, než suma peněžních výdajů, jsou účely, na které se tyto peníze vynakládají. Podívejme se pozorněji na některé z programů, které Bushova administrativa a Republikáni v Kongresu podporovali v minulých pěti letech.

Vezměme si například zákon „No Child Left Behind Act,“ („žádné dítě nesmí zůstat nezaopatřeno“ – pozn. překl.), který Ted Kennedy prakticky napsal pro prezidenta Bushe a který představuje největší expanzi federální vlády do školství od založení ministerstva školství v roce 1979. V důsledku tohoto jediného zákona vzrostly výdaje federální vlády na školství od Bushova nástupu do funkce o 100 procent. To je o to víc pozoruhodné, vezmeme-li v úvahu, že o několik let dříve slíbili Gingrichovi „revolucionáři“ ministerstvo školství zrušit.

Za George Bushe a Republikánů byla sociálnímu státu, jehož demontáž zahájil Bill Clinton, dána druhá šance. Bushova administrativa a její republikánští spojenci v Kongresu například nabídli daňovou „refundaci“ pro 6.5 milionu nízkopříjmových občanů, kteří daně neplatí, odsouhlasili 180 miliard dolarů subvencí pro farmáře (sociální podpora pro zemědělce), podpořili clo na dovoz oceli (sociální podpora pro americký ocelářský průmysl), a rozšířili americký sociální stát do Afriky, když nabídli africkému kontinentu 15 miliard dolarů na pomoc boji proti AIDS.

Pak jsou tu samozřejmě Bushovy sociální programy řízené Bílým domem a jeho Kanceláři pro církevní a komunitní charitu. Suma, kterou Bushova administrativa vzala (nebo plánuje vzít) americkým daňovým poplatníkům a rozdělila je nezodpovědným a neproduktivním, je naprosto ohromující: 50 milionů dolarů na výplaty vychovatelů dětí uvězněných zločinců, 240 milionů na propagaci zdravého manželství a odpovědného rodičovství, 206 milionů na

⁵⁸ Citizens Against Government Waste, “Pork Barrel Report,” webová stránka:

http://www.cagw.org/site/PageServer?pagename=reports_porkbarrelreport. Viz také, Jessica Shoemaker, “The Coming Fiscal Hurricane,” *Government Waste Watch*, podzim/zima 2005, a Stephen Slivinski, “The Grand Old Spending Party: How Republicans Became Big Spenders,” *Cato Institute Policy Analysis*, č. 543, 3. května 2005

programy proti konzumaci alkoholu, 75 milionů na financování aktivit znovuzačleňování propuštěných vězňů do společnosti, 150 milionů na programy pro drogově závislé, 1,4 miliardy na přístřeší pro bezdomovce, 149 milionů pro Fond soucitu (pro trvale „potřebné“).

Ještě hrozivější je, že Bushova administrativa nadšeně schválila několikamiliardový program na výdej léčiv na předpis, což představuje největší expanzi federální vlády během posledních třiceti let. Konzervativci předpokládají, že náklady na tento program podpory léčiv budou činit v příštích deseti letech více než 724 miliard a až 2,000 miliard dolarů v následujících deseti letech. A jak to s nárokovými podporami obvykle bývá, očekává se, že v dalších desetiletích se náklady na tyto programy budou výrazně zvyšovat.⁵⁹

A ještě hůře, může-li být historie určitým vodítkem, můžeme očekávat, že federální vláda získá ještě větší kontrolu nad celým zdravotnictvím, a to nejméně dvěma způsoby. Za prvé, tiše prosadí další cenové regulace ve farmaceutickém průmyslu, čímž ještě více zbrzdí vývoj nových léků, které zkvalitňují a zachraňují lidský život. Za druhé, zesílí regulaci soukromého pojištění na předepisované léky, čímž zlikviduje mnoho soukromých pojišťoven, protože lidé přestanou kupovat něco, co mohou nyní dostat „zadarmo.“

Republikánský program nárokového předepisování léků vychází ze stejných morálních předpokladů jako veřejné programy zdravotní péče (Medicare): lidé mají „právo“ na lékařskou péči – právo, které stojí výš než práva daňových poplatníků, lékařů a výrobců léčiv – právo, které má být chráněno a prosazeno státem. Republikánský plán je obzvláště nebezpečný svým tvrzením, že reformuje systém uplatněním tržních principů na nefunkční a neefektivní program veřejné zdravotní péče. Podobně jako tomu je u náboženských charitativních organizací, i plán předepisování léků používá zdánlivě „soukromých“ zprostředkovatelů (napůl soukromé zdravotní pojišťovny) k tomu, aby tak spravoval zcela nový program sociální péče. Republikáni tento nový program hájí jako příklad, jak může „soukromé vlastnictví“, „svoboda volby,“ a „konkurence“ reformovat levicové programy sociálního pojištění. Pozici Republikánů popsal Newt Gingrich ve svém článku v *New York Times*: „Svoboda volby vytváří konkurenci, a konkurence tlačí ceny dolů,“ uvedl pan Gingrich ve svém výstižném shrnutí filozofie, která inspirovala mnoho republikánských návrhů.⁶⁰ Pouze Republikán může v expanzi vládních programů vidět tržní reformy.

Není překvapením, že Demokraté ostře kritizovali tyto výdaje jako republikánský pokus „privatizovat“ lékařskou péči. Samozřejmě, že jak chapadla vládních regulátorů tiše a pomalu zadusí soukromou zdravotnickou péči a zdravotní pojišťovny, a jak se začne „privatizovaný“ systém hroutit (a k tomu zcela jistě dojde), budou socialisté obviňovat „tržní“ reformy ze selhání a budou žádat ještě tužší státní regulaci zdravotnického systému.

Roku 1995 vyhlásili Republikáni poplach a znemožnili Clintonův záměr znárodnit zdravotnický systém. O deset let později uskutečnili sami Republikáni variantu Clintonova plánu zavedením sociálních příspěvků na léky pro seniory. To je klasický model republikánského přístupu k sociálnímu státu.

Republikánský postoj v oblasti vládních výdajů lze shrnout takto: Umíme utrácet vládní peníze opatrněji než Demokraté. Zatímco levicový sociální stát vytvořil kulturu závislosti,

⁵⁹ Joseph Antos and Jagadeesh Gokhale, “Medicare Prescription Drugs: Medical Necessity Meets Fiscal Insanity,” Cato Institute Briefing Paper, č. 91, 9. února 2005

⁶⁰ Robert Pear, “Medicare Debate Focuses on Merits of Private Plans,” *New York Times*, 9. června 2003

trvalé chudoby a různých forem společensko-patologického chování, náš sociální stát bude podporovat ctnost a veřejné blaho.

Bývaly doby, kdy opatření jako předepisování léků zdarma, byla pokládána za nekonzervativní. Jenomže časy se změnily. Jak píše George F. Will: „Bezplatné poskytování léků není vnitřně v rozporu s konzervatismem, pokud s ním není v rozporu sám sociální stát – což není.“⁶¹

Ačkoliv někteří konzervativci, jako například ti z Heritage Foundation, odsoudili program na bezplatné poskytování léků, kritizovali ho pouze z toho důvodu, že takový program stojí příliš mnoho, že je příliš restriktivní, a že nedává starším občanům dostatečnou „možnost volby.“ Co konzervativní intelektuálové nedělají, nebudou dělat a nemohou dělat, je *morální odsouzení* takového programu. A bez morálních argumentů jsou všechny jejich další námitky zbytečné. William F. Buckley si to zřejmě uvědomil, a sdělil konzervativcům, že si musejí zvyknout na skutečnost, že „tyto boje, které vedeme, jsou jednoduše prohrané.“ Řekl, že konzervativci se musejí naučit sociálnímu státu „opatrně přizpůsobovat.“⁶² A to také dělají.

Bushovi nekonzervativní stoupenci překračují meze Buckleyho „opatrného“ přizpůsobování sociálnímu státu; otevřeně podporují jeho morální cíle. Podle nekonzervativců, jímž je například David Brooks, „George Bush konzervatismus nezavrhl“; místo toho „jej zmodernizoval, povznesl a zachránil.“⁶³

Kdykoliv Demokraté a levičáci spustí morální protiútok proti „hanebnosti“ i těch nejmírnějších konzervativních reforem, Republikáni skloní hlavu, otočí se a úprkem se vzdávají své morální převahy. Když Republikáni znovu a znovu čelí opakovaným obviněním, že hájí zájmy velkých společností, boháčů a „chamtivců“ – a že jejich bezcitná politika ubližuje chudým ženám, dětem a důchodcům – jejich odhodlanost se rozplyne.

Jak tento proces zpravidla funguje? První den: Republikáni s nervózním rozhořčením odsuzují narůstání sociálních výdajů a regulací. Druhý den: Připustí, že lidé v nouzi mají právo na pomoc ze strany státu. Třetí den: Navrhnou zachovat část sociálních programů pomocí pragmatických reforem. Čtvrtý den: Potřesou si rukama se svými demokratickými partnery a vyhlásí, že konečně nastala nová éra nadstranické spolupráce a konsenzu obou politických stran.

Byrokrati konzervativního establishmentu orgánů nejsou schopni se svou filozofií pochopit, že konzervativci – pokud vůbec někdy měli zájem bránit práva jednotlivce a omezený stát – prohráli, protože nikdy proti svému nepříteli nešli s jedinou zbraní, se kterou by mohli zvítězit: s *morálním argumentem* proti tvrzení, že „potřební“ mají morální nárok na život, svobodu a majetek někoho jiného. Ještě důležitější je, že střední proud konzervativců nikdy nehájil individuální práva, omezený stát a kapitalismus pomocí filozofických argumentů, na výslovně morálním základě. Do velkých rozpaků je uvádí fakt, který se vždy usilovně snažili zakrývat – že kapitalismus může být obhájen jen tehdy, pokud každý člověk má morální právo žít a pracovat pro sebe sama, a ne jako obětní zvíře, které má nést břemeno „společenských potřeb“.

⁶¹ George F. Will, „A Questionable Kind of Conservatism,” *Washington Post*, 24. června 2003

⁶² William F. Buckley, „God Bless Godlessness,” *National Review Online*, 30. ledna 2001, zvýraznění autor

⁶³ David Brooks, „The Savior of the Right,” *New York Times*, 23. října 2005

Je pravda, že Republikánská strana a její intelektuální spojenci v konzervativním hnutí přijali rétoriku práv jednotlivce, ale v jejich argumentech nikdy nebyla žádná filozofická podstata. Jakmile nahlédneme pod povrch lidové rétoriky, prázdných otrepaných frází a vlasteneckých hesel, zbude z pozice konzervativců jen toto: Systém svobodného trhu je dobrý, protože „funguje“ lépe než kterýkoliv jiný systém, protože produkuje více bohatství, o které je pak možné se „rozdělit“ s těmi méně šťastnými.

Ani Goldwaterovi konzervativci nemohou nabídnout alternativu sociálního státu, protože i oni přijímají jeho morální východiska. Proč ale? Proč všichni konzervativci přijímají morální předpoklady levice? Stručná odpověď zní: náboženství.

Senátor za Kansas Sam Brownback, významný člen Republikánské strany (jehož nedávno nazvali „panem Soucitným Konzervativcem“), řekl, že jeho „soustředěnost na soucit je výsledkem ... jeho křesťanské víry – zvláště z Druhého přikázání, které nakazuje milovat svého bližního jako sebe samého.“ Našel by se v Americe konzervativce, který by si dovolil s Brownbackovým morálním krédem nesouhlasit? Také alabamský guvernér Bob Riley popsal pozici konzervativců výstižně: „V souladu s naší křesťanskou morálkou máme milovat Boha, milovat se vzájemně, a máme pomáhat pečovat o chudé.“⁶⁴ Dovolil by si Newt Gingrich, Rush Limbaugh nebo dokonce Barry Goldwater protestovat proti Rileyho tvrzení?

Levicová ideologie se dovolává Marxova altruismu; konzervatismus se dovolává Ježíšova altruismu; a oba tábory vděčí Rousseauovi za jeho důraz na soucit. Co se týče respektu k individuálním právům, žádný *podstatný* rozdíl mezi sekulárně levicovým a nábožensky konzervativním sociálním státem není a být nemůže. Vůbec nezáleží na tom, jestli jsou moje vydělané peníze násilně přerozděleny vládou Hillary Clintonové nebo George Bushe; v obou případech jsou to moje peníze, které mi byly ukradeny. Politické podřízení jednotlivce morálce obětování je podstatou obou proudů.

Soucitný konzervatismus a neokonzervatismus nezkažil Republikánskou stranu, jak argumentují někteří konzervativci; oni jen jednoduše využili a vytáhli na povrch principy, které byly jádrem konzervativního intelektuálního hnutí od samého začátku. Následně, po desetiletích předem prohraného boje, ve kterém konzervativci soupeřili s levicovým vládním programem, přičemž souhlasili s levicovým altruismem, se konečně a oficiálně vzdali, odvrhli svoje dřívější polovičaté principy a otevřeně přijali filozofické kořeny levice.

Bushova administrativa, Republikánská strana a konzervativní intelektuálové nyní plně a otevřeně přijali dva základní principy levice: altruismus a pragmatismus. Konzervativní hnutí stojí oběma nohama ve filozofickém bahně a utápí se v změti sentimentality a cynických manipulací. Soucitný konzervatismus umožňuje Republikánům veřejně demonstrovat, jak moc se „starají“ o lidi v nouzi, zatímco neokonzervatismus poskytuje filozofii vládnutí, která jim ukazuje, jak navrhovat (údajně) mnohem efektivnější sociální programy.

Společným jmenovatelem soucitného konzervatismu a neokonzervatismu je to, co Fred Barnes* nazývá „konzervatismem velkého státu“, tedy filozofie vládnutí vtělená do osoby George W. Bushe:

⁶⁴ Terry Eastland, “Mr. Compassionate Conservative,” *Weekly Standard*, 7. dubna 2006; Riley citován v: Lisa San Pascual, “The Social Gospel Lays an Egg in Alabama,” *Religion in the News*, 2003

* Frederic W. Barnes, známý americký novinář, autor, konzervativní politický komentátor

Bush je za první realista. Chápe, proč se panu Reaganovi nepodařilo omezit velikost federální vlády a proč stejně tak neuspěl i Newt Gingrich a Republikánští revolucionáři. Důvod: Lidé nemají nic proti velkému státu, pokud kvůli němu nezačne příliš drhnout ekonomika. Pan Bush se tedy zřekl beznadějněho boje za zrušení ministerstva školství, který vedl pan Reagan a konzervativci v Kongresu. Místo toho se rozhodl orientovat ministerstvo na konzervativní cíle.

Druhým jeho znakem je programová ohebnost. Konzervativci podporující velký stát raději se vším souhlasí, protože je to dostane do politického útoku. S programem škrťů v rozpočtu a s podporou malého státu se však nedostanou nikam. Bush se slavně prohlásil za soucitného konzervativce s pozitivním programem. To z něj téměř automaticky dělá konzervativce velkého státu. Jeho nejvíce ambiciózním programem je charitativní náboženská iniciativa. Jde o použití vládních výdajů na rozšíření sociálních programů prostřednictvím církevních organizací. . . .

Dalším Bushovým znakem je mnohem přívětivější postoj vůči státu, než jaký měli tradiční konzervativci. Konzervativci velkého státu jsou příznivě nakloněni tomu, co neokonzervativce Irving Kristol nazval „konzervativním sociálním státem.“ (Neokonzervativci mají tendenci prosazovat velký stát.) To znamená, že podporují výdaje, které mají neutrální nebo pozitivní efekt (sociální zabezpečení, lékařská péče, zdravotnická pomoc) a odmítají ty, které přispívají k negativnímu chování (sociální dávky).⁶⁵

Konzervativní intelektuálové a Republikánští politici už neohrnují nos nad sociálním státem a nepřijímají jej jen jako politováníhodnou politickou realitu, jako „nutné zlo“, s nímž se nedá dělat nic než se s ním smířit. Ne. Dnešní konzervativci a jejich soucitný leader, George W. Bush, se zapíší do historie jako první Republikáni, kteří otevřeně a jasně obhajují konzervativní sociální stát jako „nesporné dobro.“

Jak jsme již viděli, politika soucitných konzervativců a neokonzervativců vede k podpoře společných cílů: porušování práv jednotlivce ve jménu „obecného blaha“ a „potřeb“ těch „méně šťastných.“ Nejen že se konzervativci a Republikáni už v ničem nepodobají jakékoli principiální morální opozici vůči sociálnímu státu, nyní jej dokonce morálně i politicky přijali za svůj.

Neexistuje tedy žádný smysluplný rozdíl mezi křesťanským sentimentalismem Nové pravice a morálním relativismem Nové levice. Oba tábory pokládají emoce a pocity za prostředek poznání pravdy a dobra – a jako pravdu a dobro „rozpoznali“, že sebeobětování je morální a vlastní zájem nemorální. Tudíž není žádný významný rozdíl mezi záměry dnešních konzervativců a dnešní levice. Sdílejí stejná morální východiska a politické cíle; jen se zanedbatelně liší v prostředcích, které si vybrali k dosažení svého cíle, jímž je sociální stát.

Konečný smysl konzervatismu velkého státu byl nedávno popsán v *Christian Science Monitor*, v článku Patricka Chisholma, který napsal, že Bushova politika soucitného konzervatismu a neokonzervatismu posloužila dlouhodobému ideologickému a politickému programu levice a její politice přerozdělování. Chisholm píše:

Určité trendy v minulých několika desetiletích hrály do karet levice. Zatímco začátkem 60. let činily transfery (nemandatorní a sociální výdaje) méně než třetinu rozpočtu federální vlády, dnes tvoří téměř 60 procent rozpočtu, kolem 1,4 bilionu dolarů ročně. Vyplývá z toho, že hlavní funkcí vlády Spojených států je redistribuce:

⁶⁵ Fred Barnes, “‘Big Government Conservatism’: George Bush Style,” *Wall Street Journal*, 15. dubna 2003

získat peníze z jedné části populace a předat je jiné. Očekává se, že za několik desetiletí tyto transfery dosáhnou více než 75 procent výdajů federální vlády.⁶⁶

Prerozdělovací stát, který byl nastartován Novým údělem a zradikalizován Velkou společností, byl nyní zachráněn, obrozen a rozšířen Konzervativní revolucí.

Jak Spojené státy pomalými, váhavými krůčky postupují k socialismu, nejsou to levičáci nebo socialisté, ale spíše konzervativci, kdo nese největší vinu za svedení Ameriky na cestu etatismu. Když jsou konzervativci odstaveni od moci, zpravidla prohlašují, že hájí soukromý majetek, omezenou moc státu a kapitalismus (čímž fungují jako brzda ambicí levice), ale jak už mnohokrát ukázali, když politickou moc získají, urychlují naši cestu k socialismu (která je ještě posilována vzájemnými touhami levice). Konzervativci mohou pózovat jako zastánci práv jednotlivce, omezeného státu a kapitalismu, ale realita je taková, že jejich morálka je s těmito hodnotami v protikladu, a svou minulostí je aktivně zrazují.

Nový morální systém

Konzervativní hnutí ve všech svých formách opakovaně ukazuje svou neochotu a neschopnost chránit politické principy svobodné společnosti. Jeho intelektuální vůdci nemají schopnost ani víru ve filozofické potvrzení principů, na nichž je naše země založena.

Pokud mají americké principy omezeného státu a kapitalismu přežít a sloužit našim životům a životům našich blízkých, musejí být nekompromisně hájeny jako morální, spravedlivé a pravdivé. To znamená, že zastánci těchto principů musí najít filozofickou alternativu k žoviálním proslovům konzervativců plným otřepaných frází a prázdných klišé. Nestačí jen bránit omezený stát tím, že funguje v praxi; je třeba bránit jej na fundamentálnější bázi, tedy tím, že je morální už v teorii. Nestačí jen ukázat, že regulující sociální stát nefunguje; je třeba také ukázat, že je nemorální.

Argumentace tradicí nebo autoritami také nefunguje. Je sice pravda, že významní lidé obhajovali svobodu a že svoboda je nedílná součástí našeho dědictví, ale nejsou to argumenty. Kdo chce bránit americké principy omezeného státu a kapitalismu, musí tak činit na *objektivních* filozofických základech. Potřebujeme racionální, principiální alternativu ke konzervatismu.

Opravdu svobodnou společnost definuje její chápání a ochrana individuálních práv – práva každého jednotlivce jednat podle závěrů svého vlastního rozumu, pokud neporušuje stejná práva ostatních. Tento princip individuálních práv je měřítkem svobodné společnosti; musí být chráněn a uchopen jako absolutní morální princip. Ale jak lze správnost tohoto principu filozoficky ověřit? To je otázka, která i goldwaterovské konzervativce přivede do rozpaků a k dogmatickým výročkům. (Jiní konzervativci v takové principy vůbec nevěří.)

Na rozdíl od relativistické levice Goldwaterovi konzervativci prohlašují, že zastávají absolutní a jisté morální principy. Ale když je požádáme o jejich obranu a dokazování pomocí filozofie, pokud je požádáme, aby objektivně definovali individuální práva, začnou jednoduše vzývat „boží zákony přírody“ jako zřejmé samy o sobě, a debatu tak ukončí. Je velmi

⁶⁶ Patrick Chisholm, "Triumph of the Redistributionist Left," *Christian Science Monitor*, 23. ledna 2006

nedostatečně citovat první dva odstavce z Deklarace nezávislosti nebo proslovy Abrahama Lincolna jako argumenty. Principy, na nichž byla Amerika založena, by měly být uctívány, protože jsou pravdivé, správné a nepostradatelné pro lidský život – ne proto, že jsou „naše“ nebo protože jsou staré a vážené.

Zastávat principy, nabízet morální argumenty na podporu kapitalismu, je v dnešní době konzervativci pokládáno za nepraktické a nerozvážené. Ale kapitalismus jednoduše nemůže být ubráněn bez morálních argumentů – morálních argumentů na podporu individuálních práv a proti jejich pošlapávání – což znamená: podporou zájmu o sebe sama a odmítnutím sebeobětování. Ti, kteří aspirují na obhájce kapitalismu, potřebují filozofii, která identifikuje a obhájí morální jádro individualismu – morálku *racionálního egoismu*.

Konzervativci se vždy ze všech sil snažili, aby jejich filozofie nebyla spojována s morálkou „sobectví.“ Ale zájem o sebe samého je a vždy byl, použijeme-li slovník Irvinga Kristola, „v americké povaze.“ Je to ideál, který oživuje Deklaraci nezávislosti; je to důvod, proč tolik záleží na nezcizitelném právu na život, svobodu, majetek a usilování o vlastní štěstí.

Racionální egoismus tvrdí, že každý jednatel by měl sledovat svůj vlastní blahobyt či vlastní zájem, a že nikdo nemá právo nutit druhého jednat proti svému vlastnímu uvážení nebo obětovat sebe samého v „zájmu“ druhých. Je to myšlenka, že každý jednatel vlastní sám sebe a má právo i odpovědnost sledovat svoje vlastní zájmy podle svého uvážení, za podmínky, že respektuje práva druhých chovat se stejně. Co tyto principy potvrzuje? To samé, co potvrzuje všechny objektivní morální principy: skutečnost, že na nich záleží lidský život.

Přirozenou daností je fakt, že člověk je racionální a volní bytostí, jež nemá žádný předem určený nebo automatický hodnotový systém. Právě proto, že člověk má svobodnou vůli, potřebuje morální systém – morální kodex, který mu pomůže identifikovat dlouhodobé materiální a duševní předpoklady, na nichž lidský život spočívá .

Člověk si utváří svou duši sám, což znamená, že má schopnost sledovat nebo nesledovat štěstí a cíle, které slouží životu. Musí se každodenně rozhodovat, zda být racionální nebo iracionální, pilný nebo lenivý, nezávislý nebo závislý, čestný nebo nečestný, spravedlivý nebo nespravedlivý. Je v jeho vlastním zájmu a jeho základním právem usilovat ve svém životě o štěstí – což znamená usilovat o dobrou kariéru, finanční zabezpečení, rekreační aktivity, cestování, umění, romantiku, přátelství, a tak dále. Proto člověk potřebuje konzistentní a ucelený morální kodex, který ho má ve sledování těchto k životu potřebných cílů vést.

Správný morální smysl života každého jednotlivce je usilovat o hodnoty, které slouží k zachování a zkvalitnění jeho života; a správný morální smysl vlády je chránit jeho právo takto činit.

Racionální egoismus je jediná morální filozofie (a kapitalismus je jediný společenský systém), který uznává každého jednotlivce jako cíl sám o sobě, a jako oprávněného příjemce plodů své vlastní produktivní činnosti. Je to jediný morální systém, který vyžaduje a podporuje principy práv jednotlivce; a tudíž je to jediný morální systém, který je schopen obhájit kapitalismus. Jakýkoliv pokus postavit nebo spojovat kapitalismus s morální doktrínou, která nutí člověka k sebeobětování svých zájmů ve prospěch údajných potřeb druhých, je odsouzen k nezdaru.

Američané musí mít na paměti to, co konzervativci zapomněli (nebo nikdy plně nepochopili): že Spojené státy byly založeny na myšlence, že jednotlivci mají nezczizitelné právo na život, svobodu, majetek a usilování o štěstí. Tato práva jsou platná jen tehdy, pokud jednotlivec morálně vlastní sám sebe a je řádným příjemcem výsledků svého snažení. Každý člověk je morálně samostatná entita. *Proto* nemůže být žádný člověk oprávněně pánem nebo otrokem druhého. Tento princip, princip práv člověka, však není ničím jiným než morálkou egoismu uplatněnou ve společensko-politickém kontextu. Ti, kteří odmítají uznat a přijmout egoismus, odmítají uznat a přijmout práva jednotlivce.

Princip práv jednotlivce v praxi znamená, že jednotlivec musí mít možnost svobodně sledovat své vlastní zájmy – což znamená, že nesmí být vystaven jedné jediné věci, která mu může v tomto jednání zabránit: *fyzické síle*. Princip individuálních práv zakazuje iniciaci fyzické síly proti lidem, ať už ze strany jednotlivců nebo státu; jde o morální a právní mechanismus, který umožňuje lidem žít spolu v míru. Správně pochopená práva slouží jako morální a zákonná hráz, která definuje hranice lidského jednání mezi jednotlivci a jejich vzájemnými vztahy, a mezi jednotlivci a jejich vztahy vůči státu.

Z uznání individuálních práv vyplývají tři věci: za první, že každý člověk musí přijmout plnou odpovědnost za svůj vlastní život; za druhé, že nikdo nesmí být donucen obětovat svou svobodu nebo majetek za účelem uspokojení potřeb nebo nároků někoho jiného; a za třetí, že jediná společenská povinnost člověka je *negativní* – neporušovat práva druhých. A to je pravý význam myšlenky života ve svobodné a civilizované společnosti.

Všichni konzervativci argumentují, že „z práv vyplývají povinnosti“ – to znamená *pozitivní* povinnost, povinnost poskytovat statky nebo služby těm neproduktivním – což je křiklavý rozpor. Tento názor je naprostou filozofickou zhoubou, která v myslích Američanů zničila pojem individuálních práv. Jediná „povinnost“ spojená s právy jednotlivce je povinnost respektovat práva druhých – což znamená neiniciovat proti nim fyzické násilí. Takto však práva konzervativci nepojímají.

Konzervativci používají pojem „závazek“ nebo „povinnost“, jako morální protiváhu individualismu spojeného s myšlenkou práv. Pro konzervativce představují povinnosti spojené s právy „povinnosti“, které dlužíme ostatním, „společnosti“, „veřejnému zájmu“, „obecnému blahu.“ To znamená, že jednotlivec má povinnost obětovat některé části svého života druhým. Ale říci, že „práva vyžadují povinnosti“, je po morální stránce stejné jako říci, že do potrawy musíme přidat jed, aby byla výživná.

Konzervativci vymazali z mysli Američanů pojem práv ještě více než levičáci, protože mají strach zpochybnit morálku sebeobětování a podpořit morálku egoismu.

Všimněme si, jak konzervativci reagují, když socialisté zavedou řeč na to, kdo nese vinu za chudobu; povšimněme si, jak jsou intelektuálně naprosto odzbrojeni, když je socialisté popichují potřebami utiskovaných; všimněme si jejich smířlivě souhlasného přitakávání, když socialisté chválí sebeobětování jako podstatu morální ctnosti. Ti konzervativci, kteří domněle hájí kapitalismus, neuznávají, že altruismus a práva jednotlivce jsou nesmiřitelné filozofické protiklady. (Ostatní neokonzervativci a soucitní konzervativci tento protiklad uznávají a rozhodli se odmítnout kapitalismus.)

Kapitalismus je jediný společenský systém, který vyzdvihuje princip práv; je to jediný systém, v němž má jednotlivec úplnou svobodu jednat podle svého nejlepšího uvážení.

Jádrem kapitalismu je tedy politika individualismu (jednotlivec není vystaven státnímu donucení, může svobodně sledovat své hodnoty) a jádrem individualismu je egoismus.

Komunisté, socialisté, fašisté a moderní levičáci vždy chápali nedělitelný vztah mezi egoismem a kapitalismem. Vždy věděli, že očerňováním egoismu (morálky zájmu o sebe sama) mohou kapitalismus (politiku zájmu o sebe sama) diskreditovat. Útěkem od egoismu konzervativci odvrhli kapitalismus.

V padesátých a šedesátých letech mohli být konzervativci kritizováni za nedostatek odvahy morálně hájit kapitalismus a za ředění jakýchkoliv svých dobrých principů přimícháváním principů špatných nebo rozporných. Dnešní konzervativci však buď odmítli principy jako takové, nebo dokonce, a to se ukazuje stále jasněji, přímo a otevřeně přijímají morální východiska levice.

Protože konzervativci odmítli morálně hájit kapitalismus na základě egoismu, zkompromitovali a prodali práva Američanů. Tím, že přijali morální základ sociálního státu, tedy altruismus, a tvrzení, že „potřeba“ je legitimním morálním nárokem, přistoupili na principy levice a morálně se jí vzdali.

Ti, kteří si cení svobody a kapitalismu, musí zavrhnout altruismus a fantastické filozofie, které jej podpírají (včetně náboženství). Musí přijmout egoismus a skutečný základ práv jednotlivce. Musí bránit kapitalismus, ne pouze proto, že funguje lépe než kterýkoliv jiný společenský systém, ale především a mnohem zásadněji proto, že jde o jediný *morální* společenský systém.